

23-F, FAKE O REALITAT?

Operación Palace: La veritat d'un fake

Jaume Vicens i
Vives

“Es pot realment diferenciar entre els mitjans de comunicació de masses com a instruments d'informació i diversió, i com a mitjans de manipulació i adoctrinament?”

Herbert Marcuse; filòsof i sociòleg alemany.

“La falsificació genera un problema només si té èxit, és a dir, sempre que la falsificació estigui tan ben dissenyada que no es descobreixi.”

Murray Rothbard; historiador, economista i teòric polític nord-americà.

ÍNDIX

0. <u>INTRODUCCIÓ</u>	3
I. <u>PRESENTACIÓ</u>	7
II. <u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ</u>	13
III. <u>CONTEXT HISTÒRIC</u>	19
- Crisi econòmica.....	21
- Política exterior.....	21
- Forces Armades i terrorisme.....	22
- Govern i oposició.....	23
IV. <u>DESENVOLUPAMENT DEL FET</u>	25
- Desenvolupament del cop d'Estat a Catalunya.....	34
V. <u>ANÀLISI DEL FET</u>	36
- Començament del 23-F.....	37
- Protagonistes.....	37
- Fracàs del cop.....	40
- Suport i oposició.....	40
- Reacció dels ciutadans.....	41
- Paper del Rei en el 23-F.....	42
VI. <u>CONSEQÜÈNCIES DEL FET</u>	43
- Judici i condemnes.....	44
- Manifestació.....	45
- La LOHPA.....	45
VII. <u>CONCLUSIONS</u>	46
VIII. <u>BIBLIOGRAFIA</u>	50
XI. <u>ÍNDIX ONOMÀSTIC</u>	53
➤ <u>ANNEXOS</u>	55
- Biografies dels principals protagonistes.....	56
- Apèndix documental.....	61
- Galeria fotogràfica.....	68

0. INTRODUCCIÓ

La història està repleta de fakes. Fake (fals en anglès) és en general una falsificació usada particularment a Internet, però també es pot utilitzar per descriure un muntatge fotogràfic, un anunci fals, etc. S'han realitzat fakes de tot tipus, que tenien diferents objectius i que van arribar a canviar la vida de la gent.

Durant la Història Contemporània s'han desenvolupat diferents mitjans de comunicació de masses que han fet possible l'arribada d'informació, d'entreteniment i de propaganda a un gran públic. Aquest ha sigut el principal objectiu des dels mitjans més antics com el diari i la ràdio fins a altres més moderns com el cinema, la televisió o Internet, que han aparegut amb el desenvolupament de la tecnologia. Uns mitjans que transmeten en teoria una informació objectiva però que un fake pot arribar a posar en evidència, ja que ens mou a la reflexió, estimulants-nos així, a ser crítics amb les informacions que tenim a l'abast.

S'han elaborat fakes de propaganda política que tenien com a objectiu obcecar la raó humana per aconseguir adeptes a una idea política, a vegades fanàtica i il·lògica. L'ús de la mentida amb mètodes de persuasió és un fet que explica, en part, les grans masses partidàries dels feixismes, que aprofitant una realitat indiscutiblement difícil, van destruir Europa durant el segle XX.

També, han hagut fakes per criticar o ridiculitzar algú o alguna cosa, fent així pensar a l'espectador, obligant-lo a raonar i a qüestionar-se el que creu que sap. Podríem esmentar una llarga llista d'aquests "mockumentarys" que s'han realitzat des de l'aparició dels mitjans de comunicació i que han provocat diferents reaccions als espectadors.

Ja l'any 1938, Orson Well, actor, guionista i director de cinema, a més de locutor de ràdio, va emetre un simulacre de noticiari radiofònic, inspirat en la novel·la de

23-F, FAKE O REALITAT?

Operación Palace: la veritat d'un fake

“La guerra dels mons”, obra de H. G. Wells. Es va interrompre la programació habitual per emetre la notícia narrant la caiguda de meteorits que posteriorment correspondrien als contenidors de naus marcianes que derrotarien a les forces nord-americanes usant una espècie de "raig de calor" i gasos verinosos. L'emissió va ser suficientment realista com per espantar molts oients i fer-los creure que realment estava succeint, encara que es va dir des de bon principi que no era real i fins i tot en els entreactes ficaven publicitat.

Els EUA, van utilitzar els fakes per manipular la història. Per justificar la seva intervenció militar a la guerra d'Iraq, van fer ús de falsejament d'imatges i de testimonis per convèncer l'opinió pública de la necessitat de l'ocupació del país asiàtic.

França, l'any 2002, va emetre “Operació Lluna”, un documental de ficció on s'especula amb la possibilitat que l'arribada de l'home a la Lluna per part de l'Apol·lo 11 fos un monumental engany encarregat pel llavors president Richard Nixon, i que les imatges del fet foren rodades en un estudi per Stanley Kubrick, qui en aquells dies rodava “2001, una odissea de l'espai”.

El 13 de desembre del 2006, la cadena de televisió RTBF de Bèlgica va interrompre la seva programació regular per emetre un informatiu fals en el qual s'anunciava que el Parlament Flamenc havia declarat la independència unilateral de Flandes del territori belga. Aquest fake va arribar a provocar reaccions internacionals.

El 23 de febrer de 2014 es va emetre a Espanya un fals documental anomenat *Operación Palace*, basat en el mockumentary “Operació Lluna”, i que explicava la presumpta “veritat” del 23-F. Un fake que va ser anunciat amb antelació i insistència, presentant-lo com un documental seriós que desvetllaria els secrets millor guardats del fet. Una “gran broma” que ho va ser perquè tracta un fet fosc d'indubtable transcendència històrica, el guió es va haver de treballar molt i a

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

més, va comptar amb les intervencions de personalitats com polítics i periodistes rellevants en el moment dels fets, que donaven credibilitat al fake. La passió per la història és un fet que em caracteritza i per aquesta raó, a l'hora d'escollir tema pel Treball de Recerca que es fa a Batxillerat, vaig decidir que tractés un tema històric. El documental *Operación Palace* va ser el detonant perquè decidís tractar el 23-F i m'ha estimulat a fer un treball en el qual indago en aquest fet tan fosc de la història recent espanyola. Intentant així, determinar quins són els punts foscos sobre aquest fet que ha permès tota mena d'especulacions i la "gran broma" del programa "Salvados".

Amb aquest treball aspiro a fer una investigació seriosa, analitzant l'esdeveniment amb profunditat i amb l'objectiu d'aprendre el màxim sobre un fet històric que va poder canviar el rumb d'Espanya. Per fer-ho, agafo com a model el documental *Operación Palace*, un muntatge més o menys versemblant que juga amb algunes mancances en la informació del fet i crea una hipòtesi que pot arribar a convèncer.

Per tant, la finalitat és analitzar el perquè un documental fals pot arribar a convèncer, és a dir, detectar les mancances d'informació i intentar aclarir les incògnites de l'esdeveniment.

La dificultat cabdal que crec que tindrè en l'elaboració d'aquest treball són la falta de recursos per investigar un problema d'Estat però encara així, espero amb aquesta recerca satisfer l'objectiu principal que és indagar en un tema d'interès general i fer una investigació que serveixi per adonar-nos de la falta de transparència del 23-F.

I. PRESENTACIÓ

El 23 de febrer de 2014, en ocasió del 33è aniversari del cop d'Estat a Espanya de 1981, va ser emès un fals documental sobre aquest succés, anomenat *Operación Palace*, produït per la cadena de televisió La Sexta i dirigit pel periodista Jordi Évole.

El programa es presentava com un documental d'investigació. Alguns mitjans ho van anticipar com un programa especial en què el periodista Jordi Évole indagaria en qüestions que encara es mantenen fosques al voltant del 23-F i en el qual es debatrien els seus interrogants.

Amb diverses entrevistes concedides per figures polítiques de l'època com Iñaki Anasagasti, Federico Mayor Zaragoza, Jorge Verstrynge, Joaquín Leguina, Felipe Alcaraz, Alejandro Rojas-Marcos i Joseba Azkarraga, més el testimoni del cineasta José Luis Garci i de periodistes com Iñaki Gabilondo, Luis María Anson, Fernando Ónega i l'historiador Andreu Mayayo, el fals documental plantejava que l'intent de cop del 23-F havia estat un muntatge polític. Segons el fake, el Govern d'Adolfo Suárez va planejar un fals cop d'Estat i les imatges transmeses per Televisió Espanyola de l'assalt al Congrés haurien estat dirigides i rodades pel cineasta José Luis Garci, després d'haver considerat per a aquesta tasca altres noms com el de l'actor i director teatral Josep Maria Flotats (actor i director) o l'andalús Manuel Summers (cineasta i humorista en programes de TV). El documental a més suggeria que en recompensa pels seus serveis o en pagament pel seu silenci, Garci hauria obtingut, a través de l'acció diplomàtica del Govern espanyol, els seus posteriors premis Oscar.

El programa, emprant tant testimonis com imatges d'arxiu, abundava en detalls sobre com el Govern de l'època que, en connivència amb els principals líders de l'oposició política i amb el beneplàcit del rei Joan Carles I, havia gestat i desenvolupat el muntatge. Segons algun dels testimonis presentats en el

documental, el pla aprovat pel rei pretenia en últim terme substituir el Govern d'Adolfo Suárez per un altre d'unitat nacional, creant un fictici cop d'Estat per a legitimar davant l'opinió pública aquesta mesura, pla amb el que haurien estat d'acord alguns personatges seleccionats de la UCD, el PSOE i el PCE, col·laboradors del mateix.

○ **ANÀLISI DEL CONTINGUT**

El documental defensa una sèrie d'hipòtesis que es podrien classificar en versemblants o en inversemblants:

➤ **HIPÒTESIS VERSEMBLANTS:**

- Segons el documental, es va informar del “fals cop” al govern dels EUA perquè es mantingués al marge a canvi d'entrar a l'OTAN.

Cal destacar que el 23-F, les bases militars americanes a Espanya estaven en alerta des del matí i que el secretari d'Estat dels EUA va dir que l'assalt al Congrés era un assumpte intern dels espanyols. A més, el maig de l'any posterior, Espanya va entrar a l'OTAN.

- El documental explica que la reacció de Suárez i Mellado va ser planificada.

Podria considerar-se possible perquè van ser els únics que no es van amagar (a part de Carrillo) i no semblava pas una reacció espontània, ja que Suárez estava massa serè.

- Segons el documental, Suárez es va veure obligat a dimitir per provocar una sessió excepcional en el Congrés i “salvar” així la democràcia.

23-F, FAKE O REALITAT?

Operación Palace: la veritat d'un fake

Cal destacar que la dimissió de Suárez, encara que potser no va ser per aquesta raó, va ser inesperada i en el discurs d'acomiadament va dir: "Yo no quiero que el sistema democrático de convivencia sea otra vez un paréntesis en la historia de España".

- El documental explica que el discurs del Rei va ser gravat 6 dies abans i RTVE no va estar ocupada.

El mateix Iñaki Gabilondo, la persona que presentava els informatius, diu que no es van ocupar les instal·lacions de RTVE.

➤ HIPÒTESIS INVERSEMBLANTS:

- El documental afirma que Alfonso Armada va anar a dir-li la veritat a Tejero a les 10:30 del matí del 24 de febrero.

Aquesta afirmació és inversemblant perquè la conversa que van tenir aquests dos militars se sap que va ser a mitjanit i no pas el dia 24 al migdia.

- Segons el documental, Tejero després de parlar amb Armada va treure als polítics de l'hemicicle perquè li confirmin o desmenteixin la falsedat del cop.

Aquesta afirmació és inversemblant perquè els polítics que va fer treure de l'hemicicle ho va fer poques hores després del començament del cop, no el dia 24.

➤ TOCS D'HUMOR:

- S'explica que calia diferir el discurs del rei, que no s'emetria fins a la matinada del 24 de febrer. Garcí va proposar que s'emetés la pel·lícula

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

clàssica *La princesa y el pirata*, en què el pirata representa els colpistes i la princesa la monarquia.

- Per justificar el fet real que Fraga –que suposadament formava part de la 'conxorxa'– va voler sortir del Congrés poc abans que s'acabés el que anomenen "la funció", els testimonis recorden els seus crims i afirmen que no van entendre per què va muntar aquell numeret. El més esperpèntic és el que diu Jorge Verstrynge (Alianza Popular), que aventura que Fraga "tenia gana".
- Cap al final, el to humorístic ja és descarcat quan el narrador repassa el guió de 'Volver a empezar', de la qual s'afirma que va rebre l'Oscar no per la seva qualitat sinó com a agraïment a Garci pels "serveis prestats". I es comenten diversos moments de la pel·lícula que suposadament són "picades d'ullet" i "homenatges a l'*Operación Palace*".
- El misteri sobre la capsula blanca que el rei tenia al seu costat quan llegeix el discurs la nit del 23-F. És l'últim gag. La veu del narrador lamenta no haver pogut resoldre el misteri de la "capsula blanca" que apareix al costat del rei en la seva declaració del dia del cop. I aquesta capsula blanca apareix en diverses fotos del rei en els anys posteriors... inclosa en la imatge de l'elefant caçat a Botswana.

○ **OBJECTIU DEL DOCUMENTAL**

L'objectiu del programa era denunciar la falta de transparència de l'Estat espanyol amb els seus ciutadans, els que encara, trenta-tres anys després, no disposen de tota la informació referent a l'intent de cop d'Estat, donant a entendre, que aquesta manca de transparència, permet crear mentides informatives o teories conspiranoïdes de tota classe. A més també pretenia crear

un sentit crític en els espectadors, fer-lo servir com toc d'atenció perquè siguin capaços de filtrar i de contrastar les informacions que reben diàriament en els diferents mitjans de masses.

○ **REACCIÓ DELS ESPECTADORS**

L'experiment de l'*Operación Palace* no va deixar indiferent a ningú. L'exhibició del documental va generar reaccions oposades en el públic i van aconseguir una enorme repercussió en premsa escrita i xarxes socials.

Cal informar que l'Associació d'Usuaris de la Comunicació (AUC) va denunciar que el programa especial sobre el 23-F de Jordi Évole, *Operación Palace*, incomplia en diversos punts el decàleg de principis i normes deontològiques de la professió periodística. Aquest és un exemple del descontentament de molts espectadors que es van sentir enganyats i estafats¹.

¹ Font: <http://233grados.lainformacion.com/blog/2014/04/habr%C3%A1-juicio-period%C3%ADstico-contra-%C3%A9vole-por-su-pol%C3%A9mico-programa-operaci%C3%B3n-palace.html>

II. 23-F: El dia en què la democràcia es va veure amenaçada

Durant la transició espanyola a la democràcia es va plantejar en diverses ocasions la possibilitat que es produís un cop militar. La crisi provocada el 29 de gener de 1981 per la dimissió del president Adolfo Suárez va afavorir el clima conspirador, en sumir el país en una manifesta inestabilitat. La velocitat de les reformes de Suárez, com la recuperació de les autonomies i la legalització del partit comunista junt amb la puixança del terrorisme, amb prop d'un centenar de víctimes anuals entre 1978 i 1981, molts d'ells policies i militars, va provocar la voluntat de grans sectors de l'Exèrcit i de la societat a incitar a un "cop de timó", que treies el país de la crisi política, econòmica i social que patia a començament de la dècada dels vuitanta.

Mentre tenia lloc la segona votació al Congrés per a la investidura del successor de Suárez, Leopoldo Calvo-Sotelo, en la tarda del 23 de febrer de 1981, va tenir lloc un intent de cop d'Estat en què van participar forces de la Guàrdia Civil i de l'Exèrcit.

A les 18: 21 hores arriben al Congrés quatre autobusos de la Guàrdia Civil. El tinent coronel Tejero surt dels autobusos amb una dotzena d'homes i redueixen al policia de la porta, entrant a tota velocitat en direcció cap a la porta lateral. A les 18:23 hores, mentre a l'hemicicle es debat la investidura de Calvo-Sotelo com a president i el secretari del Congrés José Manuel Garcia Margallo està cridant a votar el diputat Núñez Encabo, diversos uixers entren a l'hemicicle seguits d'un grup de guàrdies civils que de seguida pren la sala i ordena als presents que no es moguin. Pistola en mà, el tinent coronel Antonio Tejero es dirigeix al president de la Cambra Landelino Lavilla.

Tronen diversos trets que impacten al sostre de l'hemicicle i se succeeixen uns minuts de gran tensió. Els colpistes ordenen a diputats, públic i periodistes que es

23-F, FAKE O REALITAT?

Operación Palace: la veritat d'un fake

llancin a terra. El vicepresident primer del Govern, el tinent general Gutiérrez Mellado, tracta d'enfrontar-se amb els guàrdies civils i és bruscamment empès.

Paral·lelament, aquesta mateixa tarda, poc després que Tejero prengui el Congrés, el general Jaime Milans del Bosch, capità general de la III Regió Militar, declara l'estat d'excepció a València pel seu compte i risc i desplega carros de combat, camions, canons antiaeris i tropes d'infanteria en els punts estratègics de la ciutat. És el començament d'una jornada interminable i d'un episodi que a punt va estar d'acabar amb la jove i encara fràgil democràcia espanyola que començava a arrelar.

A les 9 del vespre es forma un govern provisional amb els subsecretaris dels ministeris presidit per Francisco Laíña, director de la Seguretat de l'Estat. Mentrestant un altre general colpista, Torres Rojas, fracassava en el seu intent de prendre el comandament de la Acorazada Brunete i ocupar els punts estratègics de la capital, entre ells, la seu de Ràdio Televisió Espanyola. Després d'unes hores angoixants del més absolut desconcert, el 24 de febrer a les 01:14 hores, Sa Majestat el Rei, després que les Capitanies Generals mostressin el seu suport i lleialtat al Rei, va intervenir a la televisió vestit d'uniforme per cridar a l'ordre a les Forces Armades en la seva qualitat de comandant, desautoritzant així l'intent de cop d'Estat. Aquesta intervenció va ser la consagració definitiva del monarca sota la premissa que el Rei havia salvat la democràcia i es reforça la seva imatge.

A partir d'aquest moment el cop es dona per fracassat i Milans del Bosch va cancel·lar els seus plans després de 4 hores i va ser arrestat mentre que Tejero va resistir fins al migdia.

Després de diverses converses entre els líders del cop i el Rei, es negocia amb Tejero una rendició sense víctimes. Tejero es rendí i signà la seva rendició sobre el capó d'un cotxe aparcat al costat del Congrés, amb la condició que no es

23-F, FAKE O REALITAT? **Operación Palace: la veritat d'un fake**

produeixi un atac. Els seus homes van sortir del Congrés per una finestra. Foren detinguts i conduïts a una caserna militar per a la seva reclusió.

Després del fracàs del cop d'Estat, s'inicia un complex procés judicial que acaba amb la condemna a 30 anys de presó per als principals inculpats. Aquests són processats per un delictes de rebel·lió militar. Tejero va ser l'últim a sortir en llibertat, ho va fer al desembre de 1996. Cinc anys després, el febrer de 2001, l'intent de cop va deixar de ser assumpte dels Tribunals i es va convertir en matèria exclusiva dels historiadors.

Encara no s'ha acabat de desentranyar la madeixa del 23-F. Queden moltes incògnites del paper que va jugar una part dels serveis secrets i també sobre l'extensió real de la trama a l'Exèrcit i sobre les complicitats civils, polítiques i periodístiques. Trenta-tres anys després, bastants preguntes sobre la forma en què es va gestar el 23-F romanen encara sense resposta. Encara no sabem amb exactitud qüestions com el paper del Rei en aquesta jornada o la identitat del conegut com "Elefant Blanc", promotor del cop d'Estat que Tejero esperava al Congrés per fer-se càrrec del govern i que mai va aparèixer, seguint sent encara un misteri.

Sembla que el fracàs del cop estigué ajudat per la falta d'acord entre els mateixos militars, que no tenien clars els plans posteriors. El líder ocult del colp era Alfonso Armada, un militar molt proper al Rei que va provocar el cop d'Estat com a manera de pujar a la presidència del govern i fundar un govern de concentració -UCD, PSOE, PCE, AP- que "salvés al país" de la crisi política. En canvi, els militars que tragueren les tropes -Tejero a Madrid i Milans del Bosch en València- pensaven que Armada anava crear un govern militar amb el suport del Rei.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

En tot cas, s'ha d'assenyalar la importància clau del fracàs del cop per a la consolidació de la democràcia, en especial perquè reforçà la figura del Rei, que quedà clarament vinculat a la democràcia i la defensa de la Constitució.

INCÒGNITES

Segons les fonts oficials, el 23-F va ser una insurrecció militar qualsevol, però el 23-F és un fet fosc amb moltes incògnites i interrogants. A més, el Tribunal Suprem no autoritza la consulta del sumari del judici fins que hagin transcorregut 25 anys de la mort dels processats o 50 anys des del cop.

Les cintes amb les gravacions de les comunicacions telefòniques que van tenir els principals protagonistes, segueixen sent el secret major guardat, són unes cintes que inculpen presumptament a 124 persones.

El 23-F és un forat negre en la recent història d'Espanya. Algunes preguntes com la tardança de l'aparició del Rei a la televisió, l'ambigüitat del discurs que va pronunciar, la causa de què les bases militars americanes a Espanya estiguessin en alerta al matí del dia 23 o el motiu de què si era un cop d'Estat perquè no s'havia atacat el palau del Rei, són alguns misteris que encara segueixen sense resposta i que són motius d'especulacions.

La identitat del conegudament "Elefant Blanc", el promotor del cop d'Estat que Tejero esperava en el Congrés per fer-se càrrec del Govern i que mai va aparèixer no ha transcendit encara i segueix sent un misteri. Entre els noms apuntats es troben els d'Alfonso Armada o Milans del Bosch, participants coneguts en el cop encara que també existeixen altres teories que fins i tot apunten a les més altes instàncies de l'Estat.

23-F, FAKE O REALITAT?
Operación Palace: la veritat d'un fake

Queden altres qüestions que romanen encara sense respondre. Va ser el 23-F un sol cop d'Estat o més aviat tres diferents (Tejero, Armada, Milans del Bosch) que van convergir de forma oportunista o circumstancial? Quina va ser la trama civil? Estava al corrent de tot, l'ambaixada dels EUA? La Corona va actuar com afirmen les fonts oficials o el Rei va esperar a veure si prosperava la creació del govern de concentració que defensava Armada? Cap partit polític en sabia res de la planificació del cop?

III. CONTEXT HISTÒRIC

El context en el qual es va produir el cop d'Estat del 23-F va ser d'una recessió econòmica important. La crisi del petroli va colpejar l'economia espanyola, la crisi internacional va forçar el retorn de molts immigrants, sectors com la banca o la construcció van ser especialment colpejats i l'atur va augmentar exponencialment. A més, grups terroristes com l'ETA i el GRAPO van augmentar la intensitat de segrestos i atemptats contra l'Exèrcit i això va provocar una gran tensió entre les Forces Armades. Totes aquestes conjuntures en un context amb una democràcia encara no ben arrelada i en plena construcció de les autonomies, va empitjorar la situació. El govern de Suárez va ser incapaç d'afrontar la crisi i l'onada terrorista i part de l'exèrcit va retirar el seu suport a la UCD. En el partit es van produir fortes divisions endurides per l'oposició del PSOE i d'altres sectors de la societat.

L'ambient conspiratiu de l'any 1981 demanava un “cop de timó”², un canvi de rumb en el Govern que provoqués una millora econòmica i política en el país. Per provocar aquest “cop de timó” es va intentar boicotejar la gestió del President Adolfo Suárez. Empresaris, Església, PSOE, Exèrcit, sindicats, PCE, i fins i tot sectors de la UCD (el seu propi partit), van protagonitzar en aquells dies una campanya d'assetjament i enderroc. Persones de diferents dignificacions polítiques van arribar a demanar un govern de gestió presidit per un militar. Un exemple és l'article que va escriure el periodista Emilio Romero en el diari de l'ABC del dissabte 31 de gener de 1981. En aquest article es criticava a Adolfo Suárez i defensava un govern de concentració presidit per Armada (vegeu article a apèndix documental). Per tant, la situació va contribuir indirectament a facilitar els propòsits colpistes d'alguns militars.

² Aquesta expressió va ser utilitzada per primera vegada per Josep Tarradellas a l'estiu de 1980 i va ser repetida múltiples vegades durant la Transició. Per tant, es defensava un canvi polític per sufocar la inestabilitat política i aquesta expressió mostra el pessimisme polític i la voluntat de canvi. Font: Medina, F. : 23F La verdad, pàg 167, Ed. Plaza Janés, Barcelona, 2006.

L'atmosfera de les primeres setmanes de l'any 1981, era d'un ambient de soroll de sabres, un ambient conspiratiu que es vivia durant la Transició espanyola, un període que va ser dirigit per Adolfo Suárez. El 23-F va ser un conjunt d'operacions polítiques contra Adolfo Suárez però no contra la democràcia dutes a terme pels polítics de l'oposició. A aquestes operacions s'han d'afegir altres operacions militars que anaven també en contra del President del Govern i en contra de la democràcia. Aquesta situació va ser la placenta del cop d'Estat.

- **CRISI ECONÒMICA**

La recessió econòmica espanyola derivada de la crisi del petroli, a la dècada dels anys 80, es va agreujar en un país en plena Transició. La crisi energètica va derivar en una profunda crisi industrial i consegüentment, l'atur augmentà a un ritme anual molt elevat mentre que la renda anual per habitant disminuïa considerablement el ritme de creixement. La inflació era del 14%, i l'atur arribava al 16,5% d'una població activa que només sumava 13 milions de treballadors dels 37,6 milions d'habitants.

- **POLÍTICA EXTERIOR**

Un dels punts que va generar profunda divisió entre les forces polítiques va ser les relacions amb els Estats Units. La decisió del president de posposar l'ingrés a l'OTAN, la legalització del Partit Comunista en plena Guerra Freda o la rebuda de Yaser Arafat i de Fidel Castro, van desgastar les relacions internacionals.

Les relacions amb la Santa Seu, en mans d'un creient com Adolfo Suárez, van obtenir suport al procés democràtic espanyol. La proclamació d'un Estat aconfessional com es declarava en la Constitució i la promulgació de la llei del divorci, va generar divisions entre l'Església i l'Estat.

- **LES FORCES ARMADAS I TERRORISME**

Els sectors de l'Exèrcit més conservadors no van acceptar la democràcia³. A més, consideraven a Adolfo Suárez un traïdor per legalitzar el Partit Comunista, havent jurat els principis del Movimiento i havent sigut Secretari General del Movimiento durant la dictadura franquista.

Els assassinats de militars realitzats per ETA i la legalització del PCE provoquen un distanciament profund de la casta militar. Aquest va ser el motiu que l'exèrcit comencés a conspirar.

El rumor de cop d'Estat entre els militars entre els anys 1978 i 1981, no es va deure tant a les reformes que prudentment s'havia realitzat en l'exèrcit i en la política, amb el suport explícit de la Corona, sinó al malestar per l'impacte de l'ofensiva terrorista més gran d'ETA. Cal remarcar que el terrorisme d'ETA es va cobrar 68 víctimes mortals el 1978, 85 el 1979 i 100 el 1980, l'any més sagnant.

Un dels exemples del "soroll de sabres" és l'anomenada "Operació Galàxia", el pla colpista que va prendre el seu nom de la cafeteria madrilenya en què es van reunir els conspiradors i va ser avortat el novembre del 78, en vigílies de la seva posada en marxa. Els seus promotors pretenien assaltar la Moncloa durant la celebració del consell de Ministres, aprofitant l'absència del Rei, de viatge a Mèxic, per nomenar un govern de Salvació nacional, presidit per un militar. Encara que alguns alts comandaments diguessin que era una xerrada de cafè, l'actuació posterior dels caps demostraria que no va ser així.

³ "Las Fuerzas Armadas estuvieron invadidas por un sentimiento de orfandad tras la muerte del general Franco". Font: Aguilar, M.A. ; Busquets, J. ; Puche, I. : El golpe. Anatomía y claves del asalto al Congreso, pàg 33, Ed. Ariel, Barcelona, 1981.

El Rei, Joan Carles I, també conspirava d'alguna manera en contra d'Adolfo Suárez⁴. El va utilitzar al principi del seu regnat quan no tenia un programa sòlid i Adolfo Suárez estava disposat a dur a terme les peticions del Rei. Era una persona jove, realista, eficaç, i amb un poder de persuasió fonamental per "reconciliar les dues Espanyes". Però, més tard, la relació d'Adolfo Suárez amb el Rei es va començar a desgastar i el president va començar a discrepar amb les decisions del Rei amb temes com l'entrada a l'OTAN o la decisió de fer Alfonso Armada Segon Cap d'Estat Major. Per tant, el govern de Suárez contaminava la monarquia, ja que la societat espanyola relacionava Adolfo Suárez amb Joan Carles I.

- **GOVERN I OPOSICIÓ**

Sota el mandat d'Adolfo Suárez, nomenat president el 3 de juliol de 1976, una sèrie de reformes essencials per a l'èxit de la Transició espanyola, són empreses per les institucions polítiques.

Per exemple, durant aquest mes de juliol de 1976, tots els partits polítics són legalitzats, excepte els que promouien un estat totalitari. A més, a finals d'aquest mes, es declara l'amnistia general per a tots els presos polítics o de consciència (a excepció dels condemnats per acte terrorista). A partir d'aquest moment comença el procés de redacció de la Constitució. El 6 de desembre de 1978 s'aprova la Constitució Espanyola, entrant aquesta en vigor el 29 de desembre.

Després de l'acceptació del text constitucional, Adolfo Suárez convoca una nova crida a les urnes per al Parlament i per a les eleccions municipals al març de 1979.

⁴ En un debat sobre el 23-F realitzat a l'FNAC de Barcelona el febrer del 2001, els periodistes José Oneto i Jesús Palacios van sostenir que el Rei havia criticat Suárez davant dels alts comandaments militars-"*Estoy harto de Adolfo*"- mesos abans del 23-F, cosa que aquests podien haver interpretat com "la necessitat d'un canvi de rumb". Font: Fontana, J. : La construcció de la identitat, pàg. 133, editorial Base, Barcelona, 2005.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

El resultat és semblant a les de 1977: victòria del partit d'UCD a les eleccions legislatives, però la majoria d'electors voten a partits d'esquerra a les eleccions municipals.

Però la UCD com a partit i el seu fundador experimenten un rapidíssim deteriorament polític. L'heterogeneïtat ideològica del partit i la identificació de Suárez com a pilot del procés constitucional democràtic sense un projecte clar posterior, Suárez es queda sense idees de com seguir i el PSOE no dubta a instigar una despietada campanya per aconseguir l'anihilament polític i personal del seu adversari. La moció de censura impulsada pel PSOE és rebutjada, però Suárez apareix poc brillant en el debat, amb la qual resulta una clara derrota moral.

El govern de Suárez s'anava desgastant per moments, alguns problemes com la inseguretat ciutadana i la crisi econòmica estaven produint un gran desencant en la població que es traduïa en el descrèdit d'un govern dèbil i dividit.

La UCD s'estava desintegrant, els conservadors es passen a Alianza Popular i els socialdemòcrates al PSOE, Suárez, per tant, queda aïllat. Molt criticat per l'oposició i molt pressionat al seu partit, dimiteix el gener de 1981.

La dimissió d'Adolfo Suárez, aparentment voluntària, va ser provocada en part per l'ambient conspiratiu protagonitzat per l'Església, l'Exèrcit, els empresaris, el PSOE, el PCE, la UCD, la monarquia i fins tot, els EUA, per posposar l'entrada a l'OTAN i per la legalització del PCE en un context internacional en plena Guerra Freda⁵.

⁵ Durant el discurs de dimissió anunciat per televisió, Suárez va pronunciar una frase desconcertant: *"Yo no quiero que el sistema democrático de convivencia sea, una vez más, un paréntesis en la historia de España"*. Molts franquistes ho van interpretar com el final del sistema democràtic.

IV. DESENVOLUPAMENT DEL FET

EL 23-F va tenir lloc el 23 de febrer de 1981. Consistia en un cop d'Estat protagonitzat per Antonio Tejero, guàrdia civil que va planificar anteriorment l'Operació Galàxia⁶, un altre cop d'Estat que no es va arribar a produir l'any 1978.

El pla del cop era el següent: en un dia i hora determinats, aprofitant la celebració d'un ple a les Corts, Tejero, tinent coronel de la Guàrdia Civil amb forces d'aquest cos, ocuparia el Congrés. Simultàniament, Milans del Bosch ocuparia els punts estratègics de la seva regió militar i la Acorazada Brunete, amb el general Torres Rojas al front, ocuparia els punts estratègics de la capital. A partir d'aquest moment, les ordres vindrien de la Zarzuela on es trobaria el líder de l'operació, Alfonso Armada. El cop es duria a terme sense violència ni sang, com el cop del general Primo de Rivera l'any 1923. La conspiració es basava en dos suposats: que l'Exèrcit era suficientment franquista per donar suport al cop i que el Rei també donaria suport a l'operació. Però el projecte va haver-se d'avançar amb la sobtada dimissió de Suárez i la possibilitat de la investidura d'un nou president⁷.

A diferència de l'Operació Galàxia que era l'assalt del palau de la Moncloa, el cop d'Estat era l'assalt del Congrés i es va decidir que havien d'aprofitar el dia corresponent a la investidura del president Leopoldo Calvo-Sotelo.

A les 16:20 hores, es va començar a preparar el terreny. Cinc cotxes camuflats van tallar les artèries principals que envolten el Congrés. L'operació va ser

⁶ Tejero, després de sortir de la presó per l'Operació Galàxia, conspiració que va qualificar com "charlas de café", va estar implicat desde el principi en el plantejament d'un nou cop d'Estat. S'explica que es dedicava a anar al Congrés per dibuixar-se els diferents accessos del Congrés i intentava sondejar militars en busca de suports. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* pàg . 165.

⁷ Es podria considerar que Suárez va protagonitzar el primer cop. Amb la seva dimissió, va anunciar el seu successor: Calvo-Sotelo, frustrant així les aspiracions dels altres partits polítics i sectors militars de crear un govern de concentració. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* pàg . 317.

23-F, FAKE O REALITAT? **Operación Palace: la veritat d'un fake**

comandada pel tinent Suárez Alonso de la Guàrdia Civil acompanyat per 20 homes.

A les 16:35 hores, el tinent Suárez Alonso informa el cap de seguretat del Congrés de què han muntat un dispositiu de control perquè han descobert cotxes robats d'importació en aparcaments de la zona.

A les 16:40 hores, el tinent rep facilitats per reconèixer els accessos de seguretat del Congrés i preparar l'entrada dels colpistes.

A les 18:00 hores, començava la votació d'investidura del nou president del Govern i a les 18:21 hores, Tejero va arribar al Congrés. Quatre autobusos de la Guàrdia Civil arriben al Congrés, l'oficial de la porta creu que són vehicles que han transportat a guàrdies civils a un camp de tir de pràctiques i que estan tornant a la caserna⁸. Tejero surt d'un autobús seguit per desenes d'homes. El guàrdia civil de la porta, confús, és apuntat amb una pistola pel tinent i els acabats d'arribar entren a l'edifici. Un policia nacional de la porta saluda als oficials que entren en grup. El comissari i els funcionaris de seguretat de l'interior, que estan jugant a cartes en una sala propera, posen les pistoles sobre la taula i aixequen els braços. Tot es desenvolupa amb molta rapidesa.

A les 18:23 hores, Tejero va entrar a l'hemicicle del Congrés dels Diputats acompanyat per 16 oficials i 170 sotsoficials. Tejero puja a la tribuna, apunta amb la pistola al president del Congrés, Landelino Lavilla, i mirant als diputats, el colpista va cridar: "¡Quieto todo el mundo!".

El començament del cop va ser tot un èxit. Tejero va accedir a l'hemicicle i va poder segrestar als polítics, senadors, periodistes i funcionaris que es trobaven dins

⁸ Segons algunes fonts, Tejero va rebre suport logístic per part del Servei d'Informació de l'Agrupació de Trànsit de la Guàrdia Civil. Font: Cernuda, P. ; Jáuregui, F. ; Menéndez, M.A. : 23-F La conjura de los necios, pàg 117, Ed. Foca, Madrid, 2001.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

de l'edifici. Gutiérrez Mellado s'enfrontà als colpistes i va ser bruscamment empès, Adolfo Suárez el va intentar defensar. Començà un tiroteig contra el sostre i tots els diputats es tiraren a terra menys Adolfo Suárez, Gutiérrez Mellado i Santiago Carrillo.

A València, mentrestant, el governador civil va ser arrestat pels militars i el capità general de la III Regió Militar, Jaime Milans del Bosch, va assumir tots els poders militars⁹¹⁰. Va treure els tancs al carrer i promulgà un ban d'estat d'excepció que va ser transmès per la ràdio. Aquesta mesura va suposar la mobilització de 1800 homes i 60 carros de combat (vegeu ban a apèndix documental).

El general Juste que va interrompre el seu viatge a Saragossa pel cop d'Estat, va veure que Torres Rojas estava sublevant la Acorazada Brunete per unir-se als colpistes. Juste li preguntà la causa de la sublevació i Torres Rojas li explicà el pla del cop, un cop suposadament autoritzat pel Rei i impulsat per Armada. Juste, doncs, va trucar a la Casa Reial i s'assabentà de la veritat. El Rei rebutjava el cop i Armada no estava a la Zarzuela. En aquest moment, la Casa Reial s'adonà de la possible implicació d'Armada en el cop, ja que preguntaven per ell. Aquest va ser el primer punt d'inflexió cap al fracàs del cop.

El Rei es va assabentar del cop quan Sabino Fernández Campo, secretari Reial, el va avisar mentre que el monarca jugava una partida de squash. Sabino Fernández Campo va trucar a Tejero i el va ordenar que no utilitzés el nom del Rei durant el cop i li va exigir que abandonés el Congrés.

⁹ Aquesta mesura de declarar l'estat de guerra era coneguda entre els militars com "la sanjurjada" recordant l'intent golpista en contra la República del general Sanjurjo el dia 10 d'agost de 1932.

¹⁰ Després de promulgar el ban, Milans del Bosch va buscar aliats. El primer va ser Fernández Posse, capità de la VIII Regió Militar, que va dubtar i va trucar al Cap d'Estat Major, Gabeiras, per preguntar-li què fer. Aquest fet va ser afirmat per Gabeiras en una entrevista per Victoria Prego i Casimiro Díaz Abadillo, publicada en el MUNDO, el 22 de febrer de 2011 amb el títol: "Armada dijo al Rey que el Ejército apoyaba a Milans del Bosch".

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

El Rei es va posar en contacte amb Milans del Bosch que l'intentà tranquil·litzar. També va trucar a Armada que l'intentà convèncer d'anar a la Zarzuela però el Rei i el seu secretari es negaren perquè Brunete havien utilitzat el seu nom i pensaven que podria estar implicat¹¹.

Gràcies a la trucada a la Divisió Acorazada Brunete, el Rei va assabentar-se de la possible implicació d'Armada com a impulsor. En aquest moment el cop va començar a fracassar, ja que Armada ja no pot anar a Zarzuela com estava planificat.

A les 20:30 hores, el Rei començà a buscar aliats. Junt amb Sabino Fernández Campo continuen intentant comunicar-se telefònicament amb les Capitaniaes principals, Estat Major i a Seguretat de l'Estat per saber de quin bàndol estaven. Es van posicionar amb la Corona les Capitaniaes de Burgos, Madrid, Granada i Canàries. València, Saragossa, Barcelona, Balears, La Corunya, Valladolid i Sevilla, eren colpistes o estaven dubtoses.

Seguretat de l'Estat envià el militar Aramburu Topete a instal·lar-se a l'Hotel Palace. En l'Hotel Palace es van reunir periodistes, militars, fotògrafs, locutors de ràdio, curiosos i es va muntar el gabinet de crisi dirigit per Aramburu Topete i Saénz de Santamaría. Els telèfons del Congrés es van intervenir per Seguretat de l'Estat. Es creà un govern provisional d'emergència presidit per Francisco Laína¹².

¹¹ El fet de què el secretari de la Casa Reial és negués que Armada anés a Zarzuela perquè pensava que podria estar implicat, ho va explicar ell mateix a Pilar Urbano en una entrevista d'aquesta pel llibre "Con la venia, yo indagué el 23-F". Font: Urbano, P. : La gran desmemoria, editorial Planeta, Barcelona, 2014.

¹² Francisco Laína, cap del govern provisional, va suggerir prendre per la força el Congrés ocupat amb una companyia d'operacions especials de la Guàrdia Civil. La por a unes conseqüències d'un enfrontament armat acabat en una possible matança, va fer què aquest ho acabés descartant. Font: Cercas, J. : Anatomía de un instante, pàg. 238, Ed. Mondadori, Barcelona, 2009.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

Els militars van fer sortir de l'hemicicle a Adolfo Suárez que el van conduir a una habitació aïllada sota la vigilància d'uns quants soldats i, Gutiérrez Mellado, Felipe González, Alfonso Guerra, Rodríguez Sahagún i Santiago Carrillo que els van situar a la Sala dels Relotges del Congrés.

En el 23-F, els colpistes anunciaven en l'hemicicle notícies com l'"imminent" arribada de l'autoritat competent militar del cop¹³ o la lectura del ban de guerra promulgat per Milans del Bosch.

Després d'una hora de l'inici del cop, les llums del Congrés van començar a parpellejar pel consum massiu d'electricitat d'aquell dia i Tejero va pensar que li tallarien la llum. Va ordenar als soldats a començar a trencar cadires per fer una foguera si es quedessin a les fosques. Els diputats van tenir por perquè la foguera amb les grans catifes del Congrés provocarien un incendi.

Al vespre del 23-F, la Casa Reial va discutir la possibilitat de gravar un missatge del Rei per retransmetre'l per televisió on el monarca rebutjaria el cop¹⁴ i defensaria la legalitat vigent. El problema era que els estudis de RTVE a Prado del Rey estaven ocupats per un destacament de cavalleria del Regiment de Cavalleria Lleugera Acorazada Villaviciosa número 14, per ordre del coronel Valencia Remón. El capità Merlo entrà al despatx de Fernando Castedo, director de RTVE, i li ordenà

¹³ Segons conjectures de Sabino Fernández Campo a Pilar Urbano, l'"Elefant Blanc" havia de ser el Rei. Era militar i potser entrava en la planificació del cop com la persona que anés al Congrés a avalar el govern proposat per Armada. Font: Urbano, P. : *Ob.cit.* pàg 691.

Una altra hipòtesi, la que sosté Javier Cercas, és que l'"Elefant Blanc" va ser Armada, la persona que va acudir al Congrés i va proposar el govern de coalició. Font: Cercas, J. : *Ob.cit.* pàg 255.

Una altra hipòtesi, la que sosté Francisco Mora, és que l'"Elefant Blanc" era Milans del Bosch. Font: Mora, F. : *El Elefante Blanco*, pàg. 107, Ed. Ediciones B, Barcelona, 2000.

¹⁴ Segons algunes fonts, el rei, la nit del 23-F va dir: "*Yo no me marcho de España; los rebeldes tendrían que fusilarme antes de que yo les diera acceso al poder*". Font: Aguilar, M.A. ; Busquets, J. ; Puche, I. : *Ob.cit.* pàg 71.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

suspendre les transmissions i emetre marxes militars. Zarzuela va sol·licitar un equip mòbil per gravar el missatge després que s'evacués l'edifici de militars.

A partir de les 21:00 hores, Armada va parlar amb Milans del Bosch. Li va proposar la solució del cop. Armada aniria al Congrés i parlaria amb diputats i formaria un govern d'unitat amb ell mateix de president a canvi de què alliberés als diputats, hauria de revocar Milans del Bosch l'estat d'excepció i la normalitat tornaria al país.

Armada va exposar el pla al Rei i Sabino Fernández Campo però els dos es van oposar. Després de moltes trucades i insistències cedeixen però sempre i quan Armada no invoqui el nom del Rei¹⁵.

Abans de mitjanit entra en el Congrés el general Aramburu Topete, el cap de la Guàrdia Civil i, per tant, superior de Tejero, per entrevistar-se amb aquest. Aquest li exigeix que s'entregui i renunciï al seu objectiu però l'intent de posar fi al cop va acabar en fracàs¹⁶.

A les 00:00 hores, Armada entrà al Congrés amb la contrasenya "Duque de Ahumada" i exposà el pla d'un possible nou govern a Tejero a canvi de què pogués abandonar el país en avió i sense represàlies. Aquest preguntà quin Ministeri ocuparia Milans del Bosch i Armada li respongué que cap. En aquest instant s'aturà la solució Armada. Tejero rebutjà la proposta de coalició democràtica, ja que ell volia una Espanya governada per una junta militar i no un

¹⁵ Sabino i el Rei permeten anar a Armada al Congrés sempre i quan vagi a "títol personal". Aquesta conversa va ser rebelada per Sabino Fernández Campo l'1 de setembre del 2005 a Pilar Urbano. Font: Urbano, P. : *Ob.cit.* pàg 671.

¹⁶ Les paraules pronunciades per Tejero van ser: "*Mi general, estoy dispuesto a todo, y antes de entregarme, primero le mato y después me pego un tiro*". Font: Cernuda, P. ; Jáuregui, F. ; Menéndez, M.A. : *Ob.cit.* pàg 147.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

govern d'unitat en el que participaria també l'"Anti-Espanya"¹⁷ (comunistes i socialistes) (vegeu llista de govern a apèndix documental).

Tejero per tant, es negà en la creació del govern de concentració i Armada trucà Milans del Bosch per tal que l'ajudés a convèncer a Tejero¹⁸. Milans del Bosch ho intentà i no ho aconsegueix¹⁹. Armada se'n va i immediatament i s'anuncia el missatge del Rei.

Tejero es trobava sol, el cop es va convertir en un cop més perillós i dur, ja que anava en contra del Rei i en contra de la democràcia. A més, uns 100 guàrdies civils, sota el comandament del general Pardo Zancada, se sumen als que havien segrestat el Congrés.

A les 1:10 hores, el Rei parlà per televisió. Declarà la tornada a la normalitat i a la democràcia. El cop havia sigut neutralitzat²⁰ (vegeu missatge a apèndix documental). En aquest moment, comencen ja a informar del cop per televisió.

¹⁷ Tejero va dir-li a Armada que la creació d'un govern de concentració era una "chapuza". Font: Mora, F. : *Ob.cit.* pàg 136.

El coronel Ibañez Inglés que va ser condemnat pel cop, va afirmar després d'uns anys que Tejero va ser enganyat per dur a terme l'operació. És a dir, va ser utilitzat pels planificadors reals del cop (Milans del Bosch i Armada). Font: Cardona, G. : *Las torres del honor*, pàg 288, Ed. Destino, Barcelona 2011.

¹⁸ Totes aquestes converses telefòniques van ser gravades. Va ser una ordre de Francisco Laína, director general de Seguretat i cap d'un govern d'urgència format aquella tarda per ordre del Rei amb polítics pertinents a la segona línia de la administració de l'Estat a fi de suplir el govern segrestat en el Congrés. Hi ha moltes conjeitures sobre el lloc on es troben aquestes cintes. Font: Cercas, J.: *Ob.cit.* pàg 26.

¹⁹ El contingut d'aquestes converses: la negativa de Tejero d'un govern de coalició, l'intent de Milans del Bosch de convèncer Tejero, van quedar escrits en un manuscrit que Armada va elaborar, narrant els fets relatius del 23-F en el que intervenir. Ho va entregar al seu advocat defensor, Ramón Hermossilla, qui va permetre a Pilar Urbano consultar-lo. Font: Urbano, P.: *Ob.cit.* pàg 684.

²⁰ El missatge, que va ser redactat per Sabino, era d'una ambigüitat calculada. El Rei jugava amb la possibilitat de què Armada conseguís convèncer a Tejero de la proposta de govern de coalició. L'autor d'aquesta afirmació és Sabino i ho va explicar a Pilar Urbano. Font: Urbano, P.: *Ob.cit.* pàg 676.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

Després (o moments abans²¹) del missatge del Rei, havia fracassat el cop tou d'Armada i Milans del Bosch però continuava el cop dur de Tejero.

A les 2:00 hores, Milans del Bosch revoca el ban de guerra i és detingut. Tres hores després, l'ultradretà Juan García Carrés és detingut a casa seva.

A l'alba es començà a negociar amb els rebels. El coronel San Martín, fracassà. El coronel Eduardo Fuentes Gómez de Salazar va convèncer només al general Ricardo Pardo Zancada que es va sumar al cop després del missatge del Rei.

La presa del Congrés va concloure amb la rendició del tinent coronel Tejero i l'alliberament dels diputats en el matí del dia 24 febrer 1981. Al matí, comencen a sortir persones del Congrés. Pocs minuts abans de les 12 del migdia, els homes de Tejero comencen a abandonar el Congrés per les finestres de l'edifici.

I a les 12:00 hores va acabar el 23-F, ja que el general Gabeiras va acabar convencent a Tejero. El 23-F va acabar amb la signatura del Pacte del Capó. A les 12:30 hores, Tejero ja s'havia entregat davant el seu superior, el director general de la Guàrdia Civil, el general Aramburu Topete²².

²¹ No hi ha un acord de en quin ordre es van produir els fets. Si el missatge es va emetre abans o després de la sortida d'Armada del Congrés però aquest desacord ha sigut causa d'especulacions.

²² Poc després, Tejero va manifestar a l'oficial que l'acompanyava al seu lloc d'arrest: "*Hoy dormiré una larga siesta, porque hace varias noches que no pego ojo. Pero mañana empezaré a preparar el nuevo golpe, que esta vez no fallará.*" Font: Cardona,G. : *Ob.cit.* pàg 299.

DESENVOLUPAMENT DEL COP D'ESTAT A CATALUNYA

Jordi Pujol, el llavors President de la Generalitat, va ser indiscutiblement un protagonista del 23-F. El "Tranquil, Jordi, tranquil"²³ de Joan Carles I - una frase que no es va dir mai- va ser un dels elements estabilitzadors d'una nit de dubtes, nervis i incerteses.

Jordi Pujol, la tarda del 23-F, estava reunit amb el general de la IV Regió Militar. S'assabentà del cop per col·laboradors que estaven en aquell moment escoltant la ràdio. A més, li trucà Anna Balletbó, la primera diputada que va sortir del Congrés per estar embarassada per demanar-li el número de la Casa Reial, ja que aquesta volia informar de la situació al Rei.

Aquell vespre, al saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat, estava previst la concessió de la medalla d'or de la Generalitat al poeta Josep Vicenç Foix, l'acte es va haver d'ajornar.

A partir de les 20:00 hores, un grup de ciutadans es manifestà a la plaça Sant Jaume demanant informació i reclamant plantar cara a l'Exèrcit.

Al Palau hi regnava la calma. Un confident els avisà de què els Mossos (que molts d'ells provenien de l'Exèrcit o la Guàrdia Civil) tenien l'ordre de vigilar-los i disparar quan rebin l'ordre.

Jordi Pujol trucà al Rei. El Rei l'intentà tranquil·litzar i li explicà que "d'aquí a poc" (va tardar 5 hores) es transmetria un discurs televisat.

Barcelona va estar a punt de ser presa per trenta-quatre carros de combat cuirassats de l'agrupació blindada del Regiment de Cavalleria Numancia. El finent

²³ Aquesta expressió va ser popularitzada per la cançó "La dansa del sabre" del grup "La Trinca" i que parla del 23-F.

23-F, FAKE O REALITAT? **Operación Palace: la veritat d'un fake**

coronel Francisco Mediavilla es negà a complir les ordres de sortida que li havia donat el coronel José Valdés Cavanna, que havia decidit posar-se a les ordres de Milans del Bosch²⁴. Aquesta operació també va rebre la negativa del Capità General de la IV Regió Militar Antonio Pascual Galmés²⁵.

A la Capitania de la IV Regió Militar va estar aparentment tranquil·la, amb cert nerviosisme entre els homes. Va haver-hi divisió d'opinions i reaccions i, per tant, van regnar la incertesa, la inquietud i la preocupació.

A les 21:45 hores, Jordi Pujol difongué un missatge radiofònic en el qual demanava serenitat i transmetia, de part del Rei, la garantia de normalitat (vegeu missatge transmès a apèndix documental).

A les 23:00 hores, Pujol parlà per segona vegada amb el Rei. El monarca li indicà que només faci cas al general Gabeiras. El Capità General Pascual Galmés, encara dubtós, sondejà a Pujol com veuria una "solució" amb el general Armada. El capità pensava que seria una "fòrmula hàbil d'emergència i dins de la Constitució, per sortir de l'atrocitat de Tejero i la seva gent". La proposta va ser rebutjada pel President immediatament.

Una hora més tard, Jordi Pujol convocà el Consell Executiu de la Generalitat amb caràcter extraordinari. Pascual Galmés anuncià a Pujol que ha d'anar a València a cessar Milans del Bosch. A les 1:00 hores, Pujol truca a la Zarzuela i Sabino Fernández Campo li anuncià la immediata aparició de Joan Carles I per televisió. Després del missatge, es calmà la situació. Al matí, a les 12:00 hores, els diputats són alliberats. A la tarda, el Rei convoca els partits polítics UCD, PSOE, PCE i AP. Ni CIU ni PNB són cridats a la reunió.

²⁴ Aquesta informació és aportada per Gabriel Cardona, capità de la caserna de Sant Boi de Llobregat quan es va produir l'intent colpista. Font: Cardona, G. : *Ob.cit.* pàg 30.

²⁵ Cullell, P. ; Farràs, A. : El 23-F a Catalunya, Capítol: "Capitania", Columna Edicions, Barcelona, 2010.

V. ANÀLISI DEL FET

El 23-F es recorda com una jornada històrica en la qual la jove democràcia espanyola i la recent monarquia van viure la seva prova de foc amb l'assalt al Congrés de Diputats del tinent coronel Antonio, la tarda del 23 de febrer del 1981. Van ser les 17 hores i mitja més confuses i decisives de la història recent espanyola.

- **COMENÇAMENT DEL 23-F**

El començament del plantejament del 23-F no es pot concretar fàcilment. Es pot considerar que es va començar a plantejar quan, en el novembre del 1975, el Rei va tenir el propòsit de ser el monarca de tots els espanyols, incloent-hi així també l'“Anti-Espanya”, amb la missió de reconciliar les “Dues Espanyes”. Una altra data que es pot considerar com a inici del projecte del cop d'Estat, és el 9 de novembre de 1977, quan els militars es van sentir traïcionats pel seu president per haver legalitzat el PCE²⁶.

- **PROTAGONISTES**

Els principals impulsors del cop d'Estat van ser Alfonso Armada (el cap polític, el cervell de l'operació), Jaime Milans del Bosch (el cap militar) i Antonio Tejero Molina (el cap operatiu del detonant del cop, l'assalt del Congrés).

Armada era un ambiciós i un monàrquic convençut, ho portava en les venes, ja que va estar al costat del Rei des de la seva joventut i va tenir una gran influència sobre el monarca²⁷. Tanta confiança es tenien que quan el Rei va nomenar

²⁶ Segons explica Luis María Anson en una entrevista a Francisco Medina, en una trobada entre militars el 10 d'octubre de 1977 ja es parlava de la necessitat d'un cop d'estat protagonitzat per una personalitat no política per instaurar un règim que garantís l'ordre i que tingués el suport de la monarquia. Font: Medina, F. : 23F La verdad, pàg 101 i 102, Ed. Plaza Janés, Barcelona, 2006.

²⁷ Armada, aprofitant la debilitat del govern de Suárez provocada per la moció de censura

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

president a Adolfo Suárez, el va intentar convèncer de canviar el president per Manuel Fraga, ja que argumentava que les ideologies serien més compatibles. Per tant, per Armada, el 23-F era la manera d'acabar amb Adolfo Suárez i recuperar el poder perdut durant la Transició, ja que va deixar de ser secretari del Rei. Armada creia a la dècada dels anys 80, que la UCD agonitzava, que el PSOE²⁸ no estava preparat per governar i que Alianza Popular tenia escassos votants. L'única solució política era un general De Gaulle²⁹ a l'espanyola al capdavant d'un govern de concentració que protegís la monarquia, combatés el terrorisme i frenés les autonomies. Un president independent, prestigiós, respectat per tots i defensat pel Rei, és a dir, ell mateix.

Milans del Bosch era un patriota, és a dir, era més franquista que monàrquic. Discrepava amb el Govern però especialment amb Gutiérrez Mellado, un altre militar que era la mà dreta del president d'Espanya. Mellado havia acceptat les reformes democràtiques en l'Exèrcit i va impulsar la reconciliació nacional que per Milans del Bosch era una traïció. A més, el fidel aliat del president va donar suport a la legalització del PCE, havent sigut un militar i havent jurat els principis franquistes. Per aquests motius, Mellado va deixar de ser un militar respectat per ser criticat i odiat pels sectors més conservadors de l'Exèrcit als quals pertanyia Milans del Bosch. Va ser protagonista del 23-F, ja que creia que el Rei n'hi donava suport, tal com li va assegurar Armada.

Tejero era un idealista impulsiu que defensava la lleialtat als "seus" i volia imposar

impulsada pel PSOE, li planteja al Rei un pla per la creació d'un govern de concentració per evitar una pujada al govern per part dels socialistes davant de la possibilitat de la caiguda del govern d'UCD. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* pàg .72 i 73.

²⁸ Armada va tenir trobades amb dirigents socialistes com Enrique Múgica i va rebre el suport de la creació del govern de concentració amb participació de tots els partits polítics. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* pàg . 227.

²⁹ L'any 1958, el general De Gaulle a França lidera la creació d'un govern de concentració que va rebre el suport de la majoria de diputats. Armada, que volia imitar aquest acte, es trobava a França durant aquest succés ja que estava realitzant un curs d'Estat Major. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* pàg . 87.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

el "bé". Era més franquista que Milans del Bosch i tenia la utopia d'Espanya com a caserna militar. Defensava el paper dels militars en el Govern i representava la fusió de religió i patriotisme. Tejero creia que la democràcia era la culpable del terrorisme i de "tots els mals de la pàtria". Defensava un govern militar i considerava el comunisme/marxisme com l'"Anti-Espanya" i ho relacionava directament amb terrorisme. La legalització del PCE va augmentar encara més el seu fanatisme franquista. Tejero, amb el 23-F, esperava el nomenament d'una junta militar, però els conspiradors li van ocultar que comptaven amb el govern de concentració del general Armada³⁰.

Per tant, l'existència de 3 protagonistes diferents va provocar també l'existència de 3 cops diferents. Tejero protagonitzava un cop en contra de la democràcia i de la monarquia. Un cop similar al cop de 1936, el que va desencadenar la Guerra Civil Espanyola. Milans del Bosch protagonitzava, en canvi, un cop en contra només de la democràcia i era similar al del 1923, dut a terme per Primo de Rivera i que va constituir una dictadura monàrquica. I finalment, Armada, protagonitzava un cop en contra de la democràcia i en contra d'Adolfo Suárez, un cop similar al del 1958 dut a terme a França per Charles De Gaulle, una semi democràcia amb un militar al front del govern. Per tant, el descobriment de què havien dut a terme 3 cops diferents en el transcurs d'aquest, el va fer fracassar.

El cop o cops del 23-F anaven especialment en contra d'Adolfo Suárez, en contra de Santiago Carrillo i també en contra de Gutiérrez Mellado, considerats tots uns traïdors. Aquests polítics personificaven la democràcia i l'època de la Transició i el més representatiu és que van ser els únics homes que van plantar cara al cop.

³⁰ *"La razón que me da Tejero es que yo pretendía seguir [el juego de la democracia] y él quería una dictadura presidida por Milans"*. Armada ho afirma a Francisco Medina. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* pàg .257.

Carrillo va ser un dels polítics que no va obeir als colpistes i va romandre assegut. Les primeres paraules que va dir en el transcurs del cop d'Estat va ser "Pavía llega antes de lo que esperaba"³¹. Pavía va protagonitzar un cop d'Estat el 1874. Tejero aspirava a ser Pavía i Armada aspirava a ser Serrano, la persona que va governar després del cop.

Leopoldo Calvo-Sotelo, persona que va ser investida com a president del Govern després del cop d'Estat, durant el transcurs d'aquest es va desfogar amb els ministres propers i va dir: "Si salimos de ésta, yo renuncio a la presidencia. Lo siento, pero lo de los militares yo no lo entiendo. Es mejor que se haga cargo Adolfo"³².

- **FRACÀS DEL COP**

El cop va fracassar per diversos factors. Un d'ells va ser el descobriment per part dels protagonistes de què havien dut a terme 3 cops diferents en el transcurs d'aquest.

Els guàrdies civils van cometre l'error de disparar en el Congrés, els capitans generals no van reaccionar i molt d'ells van dubtar si adherir-s'hi al cop, la Brunete no va ocupar Madrid i Armada no va poder estar a la Zarzuela per dirigir l'operació.

- **SUPORT I OPOSICIÓ**

Els capitans generals de les 11 regions militars o van fer la guerra amb Franco, o van participar en la Divisió Blava, o eren ultradretans o defensaven la intervenció

³¹ Font: Cercas, J.: *Ob.cit.* pàg 206.

³² Joaquin Luis Barbería i Joaquín Prieto, "Calvo-Sotelo no quiso seguir", *el PAÍS*, 21 de febrero de 1991, pàg. 20.

23-F, FAKE O REALITAT? **Operación Palace: la veritat d'un fake**

militar en el govern. Per aquest motiu, els dies previs al cop, Milans del Bosch comptava amb el suport de regions com la III, la V, la VII, la VIII, o la IX. Però el 23-F, van dubtar i no van donar suport al cop, però tampoc es van oposar. Els partits polítics i sindicats van condemnar sense dubtar el fet del 23-F.

L'assalt al Congrés va ser condemnat amb tota duresa pels països de la Comunitat Econòmica Europea. Els Estats Units, en canvi, es van mantenir neutrals pel que fa al procés. El secretari d'Estat nord-americà, el general Alexander Haig, es va limitar a dir que "L'assalt al Congrés dels Diputats és un assumpte intern dels espanyols". Algunes teories apunten que els Estats Units ja sabien del cop abans que es produís, ja que dies abans del cop les bases militars americanes ja estaven en alerta. Cal destacar que un mes abans del cop, Armada es va reunir amb Terence Todman, l'ambaixador nordamericà a Madrid³³.

També es diu que l'ambaixada de Madrid havia sol·licitat, deu minuts abans de produir-se l'assalt de Tejero al Congrés, la tramesa d'un avió AWACS per controlar les comunicacions³⁴.

L'Església durant el cop no va condemnar en cap moment l'assalt en Congrés. El dia 24, ja fracassat el cop, es va declarar en defensa de la democràcia.

• REACCIÓ DELS CIUTADANS

El 23 de febrer de 1981 els espanyols es van retirar a casa per la incertesa de la situació. Aquella nit es va conèixer com "La nit dels transistors", ja que la societat espanyola no es va separar de la ràdio per estar informat en tot moment del dia històric que vivien. El 23-F va paraitzar el país i va fer a la gent tancar-se a casa.

³³ Es diu, que els Estats Units, en plena Guerra Freda, van donar suport al cop per evitar un possible govern socialista a Espanya. Font: Medina, F. : *Ob.cit.* 289.

³⁴ Font: Fontana, J.: *Ob.cit.* pàg 124.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

No va haver-hi cap resposta popular, no es va presentar cap resistència, va regnar una passivitat absoluta. Sindicats i partits polítics amagaven els seus arxius i els ajuntaments es van concentrar en les seves seves. No només els diputats s'havien tombat davant els trets, sinó que tot el país estava cos a terra.

• PAPER DEL REI EN EL 23-F

La possible implicació del Rei és un dels interrogants del 23-F. És una hipòtesi molt estesa, ja que hi ha una gran bibliografia que el consideren partícip o promotor, amb l'objectiu d'assegurar la monarquia, i encara que no ho afirmen rotundament, ho suggereixen o aporten dades ho fan pensar³⁵. Malgrat això, hi ha historiadors i autors que defensen que el Rei no va poder formar part de la planificació i que la seva gestió va ser decisiva pel fracàs del cop³⁶.

Josep Fontana, historiador català, és un dels autors que suggereix que el Rei ha estat implicat en la trama. Defensa que Armada no hagués muntat l'operació "solució Armada" si no hagués tingut el suport del Rei i afirma que "a partir del 23-F el Rei ha sigut una figura decorativa"³⁷. Cal destacar que durant el judici als militars implicats, molts d'ells es van defensar involucrant al Rei al 23 – F³⁸.

³⁵ Alguns d'aquests llibres són : Josep Fontana, La construcció de la identitat; Iñaki Anasagasti, Una monarquía protegida por la censura; Amadeo Martínez Inglés, Juan Carlos I, el último Borbón; Jesús Palacios, 23-F. El golpe del CESID; Francisco Medina, 23-F, la verdad

³⁶ Alguns autors com Javier Cercas o Gabriel Cardona defensen aquesta hipòtesi en els seus llibres Anatomía de un instante i Las torres del honor, respectivament. Asseguren que si el Rei hagués donat suport al cop, aquest hagués triomfat.

³⁷ "Quan els militars després del 23-F es van tranquil·litzar i van tornar als quarters, i la vida política va seguir amb normalitat sota el marc de la Constitució, el Rei va deixar de tenir cap mena d'importància política. Es va convertir en un símbol. La seva història política dura poc: comença el 1975, en el moment que és coronat, i acaba el 23-F. A partir del 1981 és una figura decorativa". Entrevista feta pel diari ARA el dia 3 de juny de 2014.

³⁸ El capellà que va assistir Armada a la presó assegurava que aquest li havia dit que havia estat el Rei qui "me propuso a mediados de 1980 ser presidente de un hipotético gobierno de concentración o unidad nacional a formar con representantes de los principales partidos políticos. Juan Carlos quería, llegado el momento, satisfacer las apetencias de los generales y frenar su descontento por la marcha de la transición". Font: Fontana, J. : *Ob.cit.* pàg 135 i 136.

VI. CONSEQÜÈNCIES DEL COP D'ESTAT

- **JUDICI I CONDEMNES**

El judici del 23-F va ser el més llarg de la història d'Espanya. El mateix Calvo-Sotelo va impulsar la celebració del judici davant un consell de guerra, per aclarir el que havia passat i fer callar la campanya que pretenia involucrar el Rei en la conspiració.

El judici va durar del 19 de febrer de 1982 fins al 3 de juny de 1982. Van ser jutjades 33 persones³⁹, totes militars menys un civil, l'ultradretà Juan García Carrés. Va ser un judici difícil i complex, ja que els jutges i els condemnats eren militars i els unia forts llaços ideològics. El general Pardo Zancada va ser l'únic que va assumir els càrrecs i la seva implicació. Els altres com Milans del Bosch o Tejero culpaven al Rei, argumentant que ells només rebien ordres. Armada va ser fortament criticat pels seus companys, ja que o va mentir dient que el Rei donava suport al cop o la culpa era del Rei i no s'atrevia a culpar-lo per la seva ideologia monàrquica. Va ser un judici ple de mentides i contradiccions. Quan en 1982 es va celebrar el judici als militars implicats, molts d'ells es van defensar involucrant al Rei al 23 – F.

Antonio Tejero Molina, Alfonso Armada⁴⁰ i Milans del Bosch van ser condemnats a 30 anys de presó per la seva participació al 23-F. El delicte va ser rebel·lió militar. Cap d'ells va acabar la seva condemna. Armada va ser indultat en 1988, Milans del Bosch va sortir de la presó el 1990 i Tejero ho va fer l'any 1996.

També va haver-hi altres condemnats. El general Luis Torres Rojas va ser condemnat a 12 anys de presó militar també per rebel·lió militar. Va sortir de la

³⁹ La nit del 23-F hi va haver molts més casos amb protagonistes que no van ser imputats. Cal destacar al coronel Valencia Remón, cap del regiment de cavalleria de Villaviciosa 14, responsable de la presa per les armes de RTVE o Valdés Cavanna, que va estar a punt de treure els tancs al carrer a Catalunya. Font: Revista SÀPIENS, número 100, pàg. 34.

⁴⁰ "Yo creo que a mí me procesan por orden del rey" Armada va explicar això al periodista Francisco Medina ja que defensava que no tenien proves en contra d'ell. Font: Medina, F. : *Ob.cit. Annexos*.

presó el 1988. Ricardo Pardo Zancada va ser condemnat a 12 anys de presó i va complir només 6 anys. També, Jesús Muñecas Aguilar va ser condemnat a 5 anys i va complir només 3 anys i 6 mesos. Juan García Carrés, l'únic civil processat, va ser condemnat com a autor d'un delictes per rebel·lió militar. Va complir només 15 mesos de presó.

- **MANIFESTACIÓ**

Paradoxalment, l'intent colpista contribueix involuntàriament a la consolidació del sistema democràtic que havia volgut enderrocar.

La manifestació més rellevant va tenir lloc a Madrid el 27 de febrer, quan es van reunir milió i mig de persones. L'encapçalaven els principals líders polítics, que sostenien una pancarta que posava "Por la libertad, la democracia i la Constitución". Era la concentració política més mai celebrada al país i va marcar el final del desencant que semblava dominar la vida política espanyola.

- **LA LOHPA**

La Llei Orgànica d'Harmonització del Procés Autonòmic, més coneguda com a LOHPA, va ser una llei orgànica aprovada per les Corts Generals d'Espanya el 30 de juliol de 1982 mercè un pacte subscrit entre el PSOE i la UCD. Encara que està estesa la versió que la idea va sorgir després del Cop d'Estat del 23 de febrer gràcies a un informe de l'advocat Eduardo García de Enterría, la iniciativa ja va ser esbossada en el discurs d'investidura de Leopoldo Calvo-Sotelo el 18 de febrer de 1981 (per tant abans de l'intent colpista).

Per tant, el 23-F va impulsar l'aprovació d'aquesta llei, que tenia com a objectiu de fixar un sostre a les competències que podien ser traspassades a les autonomies i homogeneïtzar-ne el nivell competencial.

VII. CONCLUSIONS

El 23-F, sent un episodi recent, està ple d'incògnites, de conjectures i de contradiccions que han convertit l'elaboració d'aquest treball en un autèntic repte i en un interessantíssim estudi d'investigació.

Amb aquest treball he tingut la intenció de comparar el material històric de les fonts oficials i diverses versions periodístiques amb el fake d'*Operación Palace*. He pogut, així, marcar els punts més febles de les versions oficials del 23-F, aquest esdeveniment tan fosc i que ha marcat tant la història del país. Intentar aclarir totes les incògnites d'aquest succés, fent aquesta investigació, m'he adonat que és intervenir en un assumpte d'Estat perfectament i intencionadament dissimulat.

Per tant, he intentat analitzar amb profunditat i rigor tot l'esdeveniment, detectant així totes les causes i les conseqüències que va causar aquest succés. He detectat també, en la tasca de recollida de dades, les múltiples contradiccions i incògnites que enfosqueixen el fet. M'agradaria haver arribat al fons de la qüestió, però he arribat allà on la meva condició d'estudiant m'ha permès.

Elaborant aquest treball he empatitzat amb la societat que va viure el període de la Transició, etapa en què s'intentava democratitzar el país. Un país que havia restat quasi quatre dècades sota el mandat d'un dictador i que la seva mort va suposar la fi d'una dictadura i la instauració d'un règim democràtic. Un període en el qual s'intentava "europeïtzar" Espanya i una de les dificultats per aquest procés va ser la presència de militars d'ideologia franquista, que va ser la protagonista executora del cop d'Estat que analitzo en aquest treball.

Espero que amb el treball hagi aclarit alguns punts o almenys hagi ajudat a entendre el 23-F, ja que ha sigut el meu objectiu fent aquesta acurada investigació. He gaudit molt durant l'elaboració i ha sigut una forma diferent d'aprendre sobre un tema d'història, que és la meva passió.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

En la presentació del treball analitzo el documental *Operación Palace*, determinant quines hipòtesis que defensa aquest fake poden arribar a ser versemblants, ja que utilitza els punts febles del relat oficial i quines hipòtesis són inversemblants, ja que divergeixen amb tots els documents consultats per elaborar aquest treball.

Contextualitzo també el fet en la història, parlant així de la Transició i de les dificultats que va tenir aquest procés de democratitzar el país: la crisi econòmica, el terrorisme, els diferents problemes polítics i els conflictes socials.

A continuació, exposo amb gran detall el desenvolupament del fet, indicant sempre quins són els punts febles de la font oficial i les diferents especulacions que han provocat.

També analitzo amb rigor els protagonistes del cop d'Estat, el suport que va rebre i l'oposició que el va poder fer fracassar i la reacció de la societat. També exposo les diferents teories sobre el paper del Rei en el 23-F i especulo sobre quan podria haver començat a gestar-se el cop.

Per últim, parlo de les conseqüències del cop: el judici als colpistes i les condemnes, la manifestació del 27 de febrer a favor de la democràcia i condemnant el cop i de l'impuls que va donar aquest fet a la LOHPA.

Amb aquest treball també m'he adonat del grau de planificació del cop (que desconeix la majoria de la població): el procés de convèncer als capitans generals de les regions militars del país de la necessitat de dur a terme el cop per part dels militars executors, el suport logístic rebut, l'elecció del dia adequat per l'execució del cop i la intenció per part dels colpistes de controlar els punts estratègics del país per garantir l'èxit del seu projecte.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

Crec que cal reflexionar sobre les conseqüències que hauria provocat el triomf dels colpistes. Espanya hauria tornat al passat, a la limitació de drets i llibertats i a un govern autoritari, tirant per terra anys de lluita social per arribar a una democràcia plena. Sortosament, això no va passar i actualment recordem aquell episodi com un complet fracàs per part dels colpistes i una batalla que va guanyar la democràcia.

Elaborant aquest treball m'he preguntat si alguna vegada s'arribarà a saber la veritat. Si algun dia podrem saber quin va ser el paper del Rei o qui era el famós "Elefant Blanc" que s'esperava en el Congrés. Si coneixerem quina va ser la trama civil o quines persones sabien de la planificació del cop i qui o què va fer-lo fracassar realment.

Els punts que he analitzat ens porten a considerar que cal una reflexió aprofundida sobre la nostra història recent. Aquest estudi vol ser una petita contribució a aquesta reflexió d'interès general que s'hauria d'anar ampliant. Crec que s'hauria d'aclarir, després de tants anys, la veritat del cop que analitzo en aquest treball. Una veritat necessària que molta gent encara espera, una veritat que ens expliqui què va passar i perquè, la veritat d'un cop que va atemorir a la població i va fer tremolar la jove i fràgil democràcia.

VIII. BIBLIOGRAFIA

-LLIBRES

- Aguilar, M.A. ; Busquets, J. ; Puche, I. : El golpe. Anatomía y claves del asalto al Congreso, Ed. Ariel, Barcelona, 1981.
- Cercas, J. : Anatomía de un instante, Ed. Mondadori, Barcelona, 2009.
- Cernuda, P. ; Jáuregui, F. ; Menéndez, M.A. : 23-F La conjura de los necios, Ed. Foca, Madrid, 2001.
- Cardona, G.: Las torres del honor, Ed. Destino, Barcelona, 2011.
- Cullell, P. ; Farràs, A. : El 23-F a Catalunya, Columna Edicions, Barcelona, 2010.
- García Sebastián, M. ; Gatell Arimont C. ; Palafox Gamir, J. ; Risques Corbella, M. : Història, Ed. Vicens Vives, 2013.
- Medina, F. : 23F La verdad, Ed. Plaza Janés, Barcelona, 2006.
- Mora, F. : El Elefante Blanco, Ed. Ediciones B, Barcelona, 2000.
- Fontana, J.: La construcció de la identitat. Reflexions sobre el passat i el present, Ed. Base, Barcelona, 2005.
- Urbano, P. : La gran desmemoria. Lo que Suárez olvidó y el rey prefiere no recordar; Ed. Planeta, Barcelona, 2014.

-PEL LÍCULES

- Quer, Silvia; 2009 {minisèrie}. 23-F: el día más difícil del rey. Espanya. RTVE
- De la Peña, Chema; 2011 {pel lícula}. 23-F: la película. Espanya. Warner Bros Pictures
- Cabrera, Sergio; 2010 {telefilm}. Adolfo Suárez, el presidente Espanya. Antena 3 Films

-PÀGINES WEB

- <http://www.artehistoria.es/>
- <http://www.biografiasyvidas.com/>
- www.sapiens.cat

-REVISTES

- SÀPIENS, número 100: El 23-F des de dins. Com es va viure el cop d'Estat a la caserna clau de Catalunya.
- HISTORIA Y VIDA, número 515: El día más negro.

-DOCUMENTALS

- ESPECIALS 23-F DEL PROGRAMA INFORME SEMANAL. (Programes del 24/02/2001, del 20/02/2011 i del 10/02/2009)
- PROGRAMA CUARTO MILENIO: LA NOCHE DE LAS CONSPIRACIONES. EMÈS EL DIA 23/02/2014.
- PROGRAMA SALVADOS: OPERACIÓN PALACE. EMÈS EL DIA 23/02/2014.
- 23-F SE ROMPE EL SILENCIO. DOCUMENTAL D'ANTENA 3.
- CRÒNICAS- 23-F REGRESO A LOS CUARTELES. DOCUMENTAL DE RTVE.

-DIARIS

- EDICIONS DEL DIARIS DEL DIA 24 DE FEBRER DE 1981. DIARIS: ABC, LA VANGUARDIA I EL PAÍS.

IX. ÍNDEX ONOMÀSTIC

23-F, FAKE O REALITAT? Operación Palace: la veritat d'un fake

A

ABC, - 20 -, - 52 -, - 61 -
Alfonso Guerra, - 30 -
Aramburu Topete, - 29 -, - 31 -, - 33 -, - 60 -
Armada, - 16 -, - 17 -, - 18 -, - 20 -, - 23 -, - 26 -, -
28 -, - 29 -, - 30 -, - 31 -, - 32 -, - 35 -, - 37 -, -
38 -, - 39 -, - 40 -, - 41 -, - 42 -, - 44 -, - 58 -, -
59 -, - 66 -, - 67 -

C

Calvo-Sotelo, - 14 -, - 26 -, - 40 -, - 44 -, - 45 -, -
56 -, - 64 -, - 72 -
Cardona, G, - 31 -, - 51 -
Carrillo, - 28 -, - 30 -, - 39 -, - 58 -
Cercas, - 29 -, - 30 -, - 32 -, - 40 -, - 42 -, - 51 -, -
66 -
Congrés, - 14 -, - 15 -, - 16 -, - 17 -, - 26 -, - 27 -, -
28 -, - 29 -, - 30 -, - 31 -, - 32 -, - 33 -, - 34 -, -
37 -, - 40 -, - 41 -, - 56 -, - 59 -, - 60 -, - 62 -, -
64 -, - 68 -, - 69 -, - 70 -
Constitució, - 17 -, - 22 -, - 23 -, - 35 -, - 42 -, - 71
-, - 73 -

E

Elefant Blanc, - 16 -, - 17 -, - 30 -, - 59 -
Església, - 20 -, - 22 -, - 24 -, - 41 -
Estats Units, - 21 -, - 41 -
ETA, - 20 -, - 22 -
Exèrcit, - 14 -, - 16 -, - 20 -, - 22 -, - 24 -, - 26 -, -
34 -, - 38 -, - 57 -, - 59 -, - 65 -, - 67 -

F

Franco, - 40 -, - 57 -, - 58 -

G

Gabeiras, - 28 -, - 33 -, - 35 -, - 59 -
Generalitat, - 34 -, - 35 -, - 64 -, - 65 -
Guàrdia Civil, - 14 -, - 26 -, - 27 -, - 29 -, - 31 -, -
33 -, - 34 -, - 59 -, - 60 -, - 64 -

J

Jordi Pujol, - 34 -, - 35 -, - 64 -
Juan García Carrés, - 32 -, - 44 -, - 45 -

M

Mellado, - 15 -, - 27 -, - 29 -, - 38 -, - 39 -, - 57 -, -
69 -
Milans del Bosch, - 15 -, - 16 -, - 17 -, - 28 -, - 29
-, - 30 -, - 31 -, - 35 -, - 37 -, - 38 -, - 44 -, - 60 -,
- 62 -, - 64 -, - 69 -

O

Operació Galàxia, - 22 -, - 26 -
OTAN, - 21 -, - 23 -, - 24 -

P

Pardo Zancada, - 33 -, - 42 -, - 44 -, - 69 -
Pascual Galmés, - 35 -
PCE, - 16 -, - 20 -, - 22 -, - 24 -, - 35 -, - 37 -, - 38 -
-, - 39 -, - 58 -, - 66 -

R

Rei, - 15 -, - 16 -, - 17 -, - 22 -, - 23 -, - 26 -, - 28 -,
- 29 -, - 30 -, - 31 -, - 32 -, - 33 -, - 34 -, - 35 -, -
37 -, - 38 -, - 42 -, - 44 -, - 59 -, - 65 -, - 67 -, -
69 -, - 71 -
Rodríguez Sahagún, - 30 -, - 66 -

S

Suárez, - 14 -, - 20 -, - 21 -, - 23 -, - 24 -, - 28 -, -
38 -

T

Tejero, - 14 -, - 15 -, - 16 -, - 17 -, - 18 -, - 26 -, -
27 -, - 28 -, - 30 -, - 31 -, - 32 -, - 33 -, - 35 -, -
37 -, - 38 -, - 39 -, - 40 -, - 41 -, - 44 -, - 56 -, -
59 -, - 60 -, - 68 -, - 72 -
Torres Rojas, - 15 -, - 26 -, - 28 -, - 44 -

U

UCD, - 16 -, - 20 -, - 24 -, - 35 -, - 38 -, - 45 -, - 57
-, - 66 -

ANNEXOS

BIOGRAFIES DELS PRINCIPALS PROTAGONISTES

-Leopoldo Calvo-Sotelo

(Leopoldo Calvo-Sotelo Bustelo, Madrid, 1926 - Pozuelo d'Alarcón, 2008) Polític espanyol, president del govern entre 1981 i 1982 i una de les figures destacades del període de la transició democràtica.

Durant la votació sobre la seva investidura com a President del Govern (23 de febrer de 1981), van irrompre al Congrés dels Diputats diversos guàrdies civils armats que, sota el comandament del tinent coronel Antonio Tejero, pretenien donar un cop d'Estat militar, intent que avui coneixem com 23-F. El govern de Calvo-Sotelo naixia doncs en unes dates en què les manifestacions populars en contra d'una involució política, l'atur i la debilitat de la coalició política permanent protagonitzaven l'activitat pública espanyola.

El seu mandat va finalitzar amb el desmantellament de la conspiració colpista pel 27 d'octubre de 1982, que va estar millor preparada que la del 23-F, però que amb la col·laboració dels principals mitjans de comunicació i per no crear alarma social, va ser minimitzada.

- Adolfo Suárez

Nascut a Cebreros (Àvila), es va llicenciar en Dret, va ser procurador en Corts i va exercir càrrecs en l'administració franquista, entre els quals destaca el de Secretari General del Movimiento. Amb la crisi del franquisme, es va alinear clarament amb els sectors reformistes i, un cop nomenat president del govern l'any 1976, va liderar el procés de

transició a la democràcia. En les eleccions del 1977 va ser elegit primer president de la nova democràcia espanyola.

Les divisions internes al seu partit, la UCD, el van dur a abandonar la presidència del govern i també del partit l'any 1982. Al cap de poc temps va crear el "Centro Democrático y Social" (CDS) i va ser elegit una altra vegada diputat per Madrid. L'any 1991, coincidint amb l'inici de la crisi en el CDS, va abandonar l'escena política i el seu partit va desaparèixer.

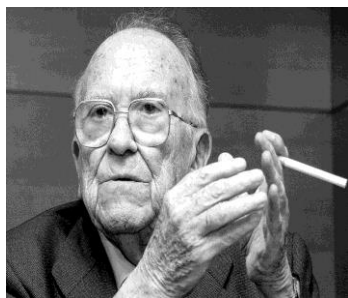
- Manuel Gutiérrez Mellado

(Madrid, 1912 - Saragossa, 1995) Militar i polític espanyol. Primer marquès de Gutiérrez-Mellado, capità general honorífic de l'Exèrcit, vicepresident primer del Govern per a Assumptes de la Defensa i ministre de Defensa durant la Transició espanyola. Durant aquest període, va assumir altes responsabilitats polítiques que li van oferir no pocs disgustos en un ambient tan caldejat com el que va des de la mort de Franco fins a l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer de 1981.

Sens dubte, la imatge més coneguda de Gutiérrez Mellado es va produir durant l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer de 1981. Per mer atzar, pel simple descuit d'un guàrdia civil que no va advertir que una càmera de televisió seguia encesa, Espanya sencera contemplar atònita com una fràgil figura de gairebé setanta anys, en la qual la majoria dels espanyols probablement no havia reparat, s'aixecava intrèpidament del seu escó i, sense més armes que la paraula, feia front a uns guàrdies civils que empunyaven pistoles i subfusells, que no van dubtar a fer ús de la força per intentar derrocar i com no ho van aconseguir, van obrir foc per impedir que des d'altres escons s'imités el seu gest.

- Santiago Carrillo Solares

(Santiago Carrillo Solares, Gijón, Astúries, 1915 - Madrid, 2012) Polític comunista espanyol.

En morir Franco el 1975, Carrillo va fer valer el prestigi i la força que els comunistes havien aconseguit en la lluita per les llibertats: entrar clandestinament a Espanya, es va fer detenir i va ser alliberat dotze dies després (1976), com a preàmbul de la legalització del PCE (9 d'abril de 1977), que va ser un dels passos més importants en la transició a la democràcia. Prèviament, Carrillo havia imposat al partit una política de moderació i havia ofert tota mena de garanties de comportament democràtic i gestos conciliadors (com l'acceptació de la bandera nacional).

El 1985 va fundar, amb escàs èxit, el Partit dels Treballadors d'Espanya-Unitat Comunista per més tard afiliar-se al Partit Socialista Obrer Espanyol. El 1993, allunyat ja de la política activa, va publicar les seves memòries i ha escrit, entre altres obres, "Un futur per a Espanya", "Llibertat i socialisme", "Eurocomunisme i Estat".

- Alfonso Armada i Comyn

Alfonso Armada i Comyn (Madrid 12 de febrer de 1920 - ibídem, 1 de desembre del 2013) va ser un militar espanyol, que aconseguí notorietat per la seva participació en l'intent de cop d'Estat del 23-F.

El 1945, com a comandant, va ser instructor en diverses escoles militars. Va donar classes militars al llavors príncep Joan Carles, convertint-se en un dels seus millors amics i consellers, i va arribar a ser membre de l'Estat Major Central. Una altra de les seves tasques va ser com a secretari general de la Casa del Rei, ja que va ocupar el càrrec durant 17 anys.

23-F, FAKE O REALITAT?

Operación Palace: la veritat d'un fake

Poc abans del cop d'Estat del 23 de febrer de 1981, el dia 12 del mateix mes i any, Armada va assumir el càrrec de segon cap de l'Estat Major de l'Exèrcit espanyol.

Aquesta trajectòria es va veure truncada el 23-F, en ser un dels principals participants del cop d'Estat. Segons els plans dels colpistes, sobre Armada hauria recaigut la presidència del govern que dirigiria el país si l'intent de cop no hagués fracassat. Encara que no amb total seguretat, es creu que ell era el "Elefant Blanc" que esperaven els colpistes al Congrés. Es va descobrir que estava implicat quan es va oferir al Cap de l'Estat Major de l'Exèrcit, al general Gabeiras, per anar en persona al Congrés a proposar a Tejero una sortida: el seu oferiment per presidir un govern cívic-militar amb presència de líders polítics. Tejero es va negar rotundament a què entressin polítics civils o comunistes en el govern i aquí va començar la fi del cop.

El 22 d'abril de 1983, el Tribunal Suprem li va imposar una condemna de 30 anys de presó i pèrdua d'ocupació. El 24 de desembre de 1988, el Govern li va indultar al·legant raons de salut.

-Antonio Tejero Molina

Antonio Tejero Molina (Màlaga 30 d'abril de 1932), va ser militar fins a la seva expulsió de l'Exèrcit per condemna ferma, va arribar a ser tinent coronel de la Guàrdia Civil. Va ser un dels principals capitosts del cop d'Estat del 23 de febrer de 1981 a Espanya, popularment conegut com a 23-F.

El 23 de febrer de 1981, al capdavant de les forces de la Guàrdia Civil va segrestar el Congrés dels Diputats. Aquest intent de cop d'Estat no seria avortat fins l'endemà. El general Aramburu Topete i Sabino Fernández Campo van tractar de convèncer Tejero perquè fes marxa enrere. Al final, el tinent coronel Fonts Gómez

de Salazar li va comunicar que a l'exterior ja s'havia avortat el cop. Tejero es va rendir i a les 12 del migdia del dia 24 va abandonar el Congrés. Al juny de 1982 va ser sotmès a un Consell Suprem de Justícia Militar i es va dictar una sentència de 30 anys de reclusió i expulsió del cos. Aquesta condemna va ser ratificada l'abril de 1983. Va estar en els penals d'Alcalá d'Henares, al Castell de la Palma d'El Ferrol, al Castell de Sant Ferran de Figueres i el 1991 va tornar a Alcalá d'Henares. Després de ser-li denegat el tercer grau al juny de 1993, al setembre li va ser finalment concedit i posteriorment va ser posat en llibertat.

- Jaime Milans del Bosch i Ussía

Jaime Milans del Bosch i Ussía (Madrid, 8 de juny de 1915 - aneu. 26 de juliol de 1997) va ser un militar espanyol que va arribar a ser tinent general de l'exèrcit i capità general de la III Regió Militar. Va ser jutjat i condemnat a 30 anys de presó per la seva participació en el cop d'Estat del 23 de febrer de 1981. El 3 de juny de 1982 va ser expulsat de l'exèrcit per la seva implicació en el mateix.

Milans del Bosch va ser l'únic dels capitans generals d'Espanya que es va sumar al cop sense reserves i va realitzar accions ofensives d'importància. El 23 de febrer de 1981, poc després de l'ocupació del Congrés dels Diputats per Antonio Tejero, va treure els tancs als carrers de València i va ordenar redactar un ban pel qual decretava, fora de tota legalitat, l'estat d'excepció a la regió militar sota el seu comandament.

A conseqüència del cop del 23-F va ser condemnat a trenta anys de reclusió i pèrdua d'ocupació. No obstant això, tot just 8 anys després, va ser indultat i posat en llibertat l'1 de juliol de 1990 a causa de la seva avançada edat, tot i no haver mostrat en cap moment, en les seves declaracions, cap rastre de penediment pel seu delicte.

APÈNDIX DOCUMENTAL

ARTICLE ESCRIT PER EMILIO ROMERO AL DIARI ABC

SABADO 31-1-81

OPINION

Pequeños relatos

Las tertulias de Madrid

Madrid era anteanoche un hervidero de tertulias. Casualmente me encontré en dos: en la primera tuvo lugar el nacimiento de la noticia de la dimisión de Adolfo Suárez, y algún día la contaré por ilustre, por excitante y por galcosiana. En la otra, tenía el carácter exhuberante de un despliegue de las hipótesis. Todavía en España la democracia es un sistema provisional y la dictadura una contingencia histórica. Aquí no se estabiliza otra cosa que las cordilleras. El ambiente era de «acontecimiento nacional» y esto habría que inscribirlo más cerca de la psicopatía que del raciocinio. Ni el suceso, ni el personaje que lo protagonizaba merecían la ansiedad, ni la masturbación mental. De Gaulle, Churchill o Adenauer —tres personajes históricamente universales— no produjeron en sus países, con su marcha, conmoción, sino noticia de interés a toda plana y episodio interesante de normalidad democrática. Los dos grandes temas eran «los estímulos de la dimisión», la verdadera revelación histórica de las causas de la marcha —que es un ovillo y no un hilo— y las profecías sobre el sucesor. Para lo primero se precisa una mentalidad analítica a lo Pedrol Rius en el legajo del asesinato de Prim. Para lo segundo, la exigencia es menor; basta un **retrato-robot** de las condiciones necesarias. Dentro de lo que hay en los cuadros de UCD salieron siempre Leopoldo Calvo-Sotelo y Landelino Lavilla. Y por todas estas cosas: por una exigencia de **integración**; Suárez había **separado**. El **sucesor** tenía que reunirse o **juntar**. Tendría que estar familiarizado con la economía, que es la exigencia principal en todos los presidentes actuales de Europa. Y hasta sería también un mérito conocer Europa en sus entresijos económicos. Tendría también que tener algunas condiciones parlamentarias de conocimiento de cosas y de repentización. No debía alarmar a la izquierda, a los militares, a la Conferencia Episcopal. Y, por supuesto, tendría que ser un hombre de clara confianza para la Corona, en primer lugar porque el Rey es el protagonista principal de la restauración democrática —la Monarquía de todos—, y después porque la relación obligada entre el presidente del Gobierno y el jefe del Estado no autoriza sombras o recelos. De todas maneras, la primera acción de posibilidades que ha de tener el sucesor de Suárez es la aceptación e identificación de su partido, representado ahora principalmente en sus parlamentarios. El partido y el Congreso de Mallorca son todavía una nube.

Después de esta presunta normalidad de procedimientos, se manejaba otro factor que no debo silenciar, y es que se decía que aquí están pasando cosas que obligan a una **remodelación** sustancial. Si para hacer esto UCD no proveyera, entonces existiría la vía de «un hombre ajeno y políticamente bendecido». Ahora o pasado mañana. Un tranquilizador neutral y en aquel objetivo. Eché entonces un vistazo a los **profesores** y a los **militares**, y de profesores me rendí. Los había, pero en la endoesfera. Estimulé entonces a la imaginación y encontré al general Alfonso Armada. Todo esto no quiere decir otra cosa que las tertulias de Madrid eran prisioneras del «clima esotérico de las hipótesis» que decía Rusell. Pero hay una realidad que me consta, y es que lo que pasa es tan importante, o tan grave, que no es aceptable ningún **continuumismo**. Un **golpe de timón**, en la versión Tarradellas, es un golpe de timón. No le demos vueltas.—Emilio ROMERO.

**BAN D'ESTAT D'EXCEPCIÓ INSTAURAT PER MILANS DEL BOSCH EN LA SEVA REGIÓ
MILITAR⁴¹**

Capitanía General de la III Región Militar. Excelentísimo don Jaime Milans del Bosch y Ussía, teniente general del Ejército y capitán general de la III Región Militar,

Hago saber: Ante los acontecimientos que se están desarrollando en estos momentos en la capital de España y el consiguiente vacío de poder, es mi deber garantizar el orden en la región militar de mi mando hasta que se reciban las correspondientes instrucciones de Su Majestad el Rey. En consecuencia, dispongo:

- Artículo primero. Todo el personal afecto a los servicios públicos de interés civil queda militarizado, con los deberes y atribuciones que marca la ley.*
- Artículo segundo. Se prohíbe el contacto con las unidades armadas por parte de la población civil. Dichas unidades repelerán sin intimidación ni aviso todas las agresiones que puedan sufrir con la máxima energía, igualmente repelerán agresiones contra edificios, establecimientos, vías de comunicación y transporte, servicios de agua, luz y electricidad, así como dependencias y almacenes de primera necesidad.*
- Artículo tercero. Quedarán sometidos a la jurisdicción militar y tramitados por procedimiento sumarísimo todos los hechos comprendidos en el artículo anterior, así como los delitos de rebelión, sedición y atentado o resistencia a agentes de la autoridad, los de desacato, injuria, amenaza o menosprecio a todo el personal militar o militarizado que lleve distintivo de tal, cualquiera que lo realice, propague, incite o induzca; igualmente, los de tenencia ilícita de armas o cualquier otro objeto de agresión.*
- Artículo cuarto. Quedan prohibidos los lock-out, huelgas.... se considera como*

⁴¹ El ban va ser llegit, per ordre de Jaime Milans del Bosch, poc més de mitja hora després de l'ocupació del Congrés dels Diputats, a través de totes les emissores del País Valencià i Múrcia, província compresa també en la III Regió Militar. El document, que instaurava una autèntica dictadura en aquell territori, estava preparat des de molt abans del cop d'Estat i es va basar en el decretat el 18 de juliol de 1936 pel general Emilio Mola, el director de l'Alzamiento, a Navarra.

23-F, FAKE O REALITAT? **Operación Palace: la veritat d'un fake**

sedición el abandono del trabajo, siendo principales responsables los dirigentes de sindicatos y asociaciones laborales.

- Artículo quinto. Quedan prohibidas todas las actividades públicas y privadas de todos los partidos políticos, prohibiéndose igualmente las reuniones superiores a cuatro personas, así como la utilización por los mismos de cualquier medio de comunicación social.

- Artículo sexto. Se establece el toque de queda desde las nueve de la noche a las siete de la mañana, pudiendo circular únicamente dos personas, como máximo, durante el citado plazo de tiempo por la vía pública y pernoctando todos los grupos familiares en sus respectivos domicilios.

- Artículo séptimo. Sólo podrán circular los vehículos y transportes públicos, así como los particulares debidamente autorizados. Permanecerán abiertas únicamente las estaciones de servicio y suministro de carburante que diariamente se señalen.

- Artículo octavo. Quedan suprimidas la totalidad de las actividades públicas y privadas de todos los partidos políticos.

- Artículo noveno. Todos los cuerpos de seguridad del Estado se mantendrán bajo mi autoridad.

- Artículo décimo. Igualmente, asumo el poder judicial, administrativo, tanto del ente autonómico o los provinciales y municipales.

- Artículo undécimo, Estas normas estarán en vigor el tiempo estrictamente necesario para recibir instrucciones de Su Majestad el Rey o de la superioridad.

Este bando surtirá efectos desde el momento de su publicación.

Por último, se espera la colaboración activa de todas las personas, patriotas, amantes del orden y de la paz, respecto de las instrucciones anteriormente expuestas.

Por todo ello termino con un fuerte ¡Viva el Rey! ¡Viva por siempre España!
Valencia, a 23 de febrero de 1981. El teniente general Jaime Milans del Bosch.

EL MISSATGE RADIOFÒNIC DEL PRESIDENT DE LA GENERALITAT, JORDI PUJOL⁴²

Els fets d'aquesta tarda, ocorreguts principalment a Madrid, obliguen a donar una explicació a tot el poble de Catalunya i a tot el poble espanyol, a fi que mitjançant el coneixement exacte dels fets pugui existir aquesta tan necessària actitud en aquests moments que és l'actitud de serenitat.

Els fets ocorreguts, com és sabut, han consistit en què, a mitja tarda, en el moment en què es procedia a la votació del candidat a la presidència del govern, senyor Leopoldo Calvo-Sotelo, dues companyies de la Guàrdia Civil han rodejat el Congrés dels Diputats a Madrid i una part d'ells ha penetrat en l'hemicicle i, donant per suspès l'acte i ha obligat els diputats a romandre-hi -i encara són a l'hemicicle-, però la sessió s'ha donat per acabada. Aquesta és la situació que hi ha a Madrid, on a part d'aquest fet no hi ha cap altra anormalitat, i aquesta és la situació que hi ha a la resta del país, que en el seu conjunt es manté tranquil, amb l'excepció de la III Regió Militar, on el capità general ha decretat l'estat d'excepció.

Pel que fa a Catalunya la situació és de total i absoluta normalitat. El capità general, amb el qual he estat en contacte en diverses ocasions en el curs de la tarda, i hi continuo estant en aquests moments, m'informa que la situació és d'absoluta normalitat a Catalunya.

La situació que es produeix com a conseqüència d'aquests fets és que en aquests moments en què el govern no pot actuar, qui sí que ho pot fer i ho fa amb absoluta eficàcia és el Rei. És per això que tinc l'honor i tinc la satisfacció d'informar a tots els nostres conciutadans, que aquesta tarda he parlat amb el Rei, qui m'ha manifestat la seva absoluta confiança en el bon desenllaç de tots aquests fets i el seu absolut domini de la situació. Sé que els poders amb què

⁴² Contingut íntegre del tranquil·litzador missatge radiofònic del president de la Generalitat, Jordi Pujol, que va ser emès per primera vegada en català a les 21.45 hores, aproximadament, de la nit del 23 de febrer de 1981.

23-F, FAKE O REALITAT? **Operación Palace: la veritat d'un fake**

necessita comptar el Rei per tal de dominar aquesta situació sense que això comporti conseqüències greus, estan tots ells, començant per l'Exèrcit, a la disposició de Sa Majestat.

El capità general de Catalunya, amb el qual, com he dit, m'he mantingut en contacte, dóna també aquesta plena garantia de la tranquil·litat de Catalunya, en la seva voluntat, que l'ordre constitucional sigui absolutament respectat.

La consigna del Rei en aquests moments, consigna que jo com a president de la Generalitat transmeto a tots els ciutadans de Catalunya, és que en aquests moments abans que tot cal mantenir una gran, una plena serenitat. Que, per tant, tot allò que pretengui modificar la normalitat en introduir nous elements d'intranquil·litat, és dolent, i que tot allò que tendeixi a subratllar la normalitat del nostre poble, tot és bo. I aquesta és la resposta que cal donar a aquests fets lamentables, i no, per tant, la resposta de les manifestacions, de les vagues ni de les concentracions, que en realitat poc o res no resoldrien, però en canvi comportarien riscos de molt greu complicació.

Per tant, aquesta nit i demà al matí, la consigna, la consigna -repeteixo- que es desprèn de les paraules del Rei i que el president de la Generalitat transmet i fa plenament seves, la consigna és: treballar perquè la normalitat sigui plena, perquè la normalitat sigui total. Tinguin la seguretat tots els ciutadans de Catalunya que totes les autoritats catalanes i, per descomptat, per d'amunt d'elles el Rei mateix, estan sobre aquest assumpte, estan sobre aquest greu assumpte, s'ocupen d'ell i disposen dels mitjans perquè no sigui més greu, perquè realment aquest fet, tot i essent com és, molt lamentable, no tingui conseqüències irreparables, perquè l'ordre constitucional a Espanya sigui plenament garantit, i perquè ràpidament la normalitat política i la tranquil·litat general tornin al país.

23-F, FAKE O REALITAT? Operación Palace: la veritat d'un fake

LLISTA DEL GOVERN QUE VOLIA PROPOSAR ALFONSO ARMADA ALS DIPUTATS SEGRESTATS⁴³:

- President: general Alfonso Armada.
- Vicepresident per a Assumptes Polítics: Felipe González (PSOE).
 - Vicepresident per a Assumptes Econòmics: JM López de Letona (banquer).
 - Ministre d'Afers Exteriors: José María de Areilza (Coalició Democràtica).
 - Ministre de Defensa: Manuel Fraga (AP).
 - Ministre de Justícia: Gregorio Peces-Barba (PSOE).
 - Ministre d'Hisenda: Pío Cabanillas (UCD).
 - Ministre d'Interior: general Manuel Saavedra Palmeiro.
 - Ministre d'Obres Públiques: José Luis Álvarez (UCD).
 - Ministre d'Educació: Miguel Herrero i Rodríguez de Miñón (UCD).
 - Ministre de Treball: Jordi Solé Tura (PCE).
 - Ministre d'Indústria: Agustín Rodríguez Sahagún (UCD).
 - Ministre de Comerç: Carlos Ferrer Salat (CEOE).
 - Ministre de Cultura: Antonio Garrigues Walker (advocat llobysta).
 - Ministre d'Economia: Ramon Tamames (PCE).
 - Ministre de Transports. Javier Solana (PSOE)
 - Ministre d'Autonomies: general José Antonio Sáenz de Santamaría.
 - Ministre de Sanitat: Enrique Múgica (PSOE).
 - Ministre d'Informació: Luis María Anson (director de l'agència EFE).

Imatge de l'agenda de la funcionària que va anotar els noms del polítics que composarien el Govern d'Armada.

⁴³ Font: Cercas, J. : *Ob.cit.* pàg 320.

EL MISSATGE DEL REI RETRANSMÈS PER RTVE⁴⁴

Al dirigirme a todos los españoles con brevedad y concisión en las circunstancias extraordinarias que en estos momentos estamos viviendo, pido a todos la mayor serenidad y confianza y les hago saber que he cursado a los Capitanes Generales de las regiones militares, zonas marítimas y regiones aéreas la orden siguiente: Ante la situación creada por los sucesos desarrollados en el palacio del Congreso, y para evitar cualquier posible confusión, confirmo que he ordenado a las autoridades civiles y a la Junta de Jefes del Estado Mayor que tomen las medidas necesarias para mantener el orden constitucional dentro de la legalidad vigente.

Cualquier medida de carácter militar que, en su caso, hubiera de tomarse deberá contar con la aprobación de la Junta de Jefes del Estado Mayor.

La Corona, símbolo de la permanencia y unidad de la Patria, no puede tolerar en forma alguna acciones o actitudes de personas que pretendan interrumpir por la fuerza el proceso democrático que la Constitución votada por el pueblo español determinó en su día a través de referéndum.

⁴⁴ Contingut íntegre del missatge dirigit als espanyols pel Rei Joan Carles I a través de Radió Televisió Espanyola a un quart de dues de la matinada del 24 de febrer de 1981. Va ser gravat en el seu despatx oficial del palau de la Zarzuela i anava vestit amb l'uniforme de capità general de l'Exèrcit de Terra espanyol.

Un cop finalitzada l'al·locució, va ser interpretat l'himne espanyol. En tot moment, el Rei va aparèixer assegut darrere de la taula del seu despatx i mostrant un gest seriós i preocupat.

GALERIA FOTOGRÀFICA

Un diari suec titulava així: «Un boig vestit de torejador entra al Congrés i espanta els diputats». Va ser bastant més que això. Es tractava d'un cop d'Estat que posava en perill a l'encara fràgil democràcia.

Fotografia que plasma la reacció dels diputats al veure entrar a l'hemicicle a Tejero seguit de diversos guàrdies civils.

Manuel Gutiérrez Mellado va ser l'única persona que es va enfrontar als guàrdies civils, que el van empènyer bruscament. Adolfo Suárez hi va intervenir.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

Els tancs ocupen la ciutat de València per ordre del Capità General de la III Regió Militar, Jaime Milans del Bosch.

Després del missatge del Rei, arriben al Congrés diversos guàrdies al comandament de Pardo Zancada.

Militars que controlen el Congrés llegint *Diario 16*.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

Tots els diaris nacionals van sortir al carrer l'endemà condemnant la rebel·lió militar. La notícia va sortir també en diaris internacionals. Durant tota la nit, els espanyols van voler estar informats, per aquest motiu, es coneix la matinada del dia 24 com "la nit dels transistors".

Periodistes llegint *El País* en l'Hotel Palace la nit del 24 de febrer de 1981.

23-F, FAKE O REALITAT? *Operación Palace: la veritat d'un fake*

A les 1:14 hores de la matinada del dia 24 de febrer, va aparèixer el Rei per televisió, condemnant el cop d'Estat, defensant així la Constitució i la legalitat vigent.

A partir de les 9 del dia 24 i després de dialogar amb la Policia Nacional, molts dels guàrdies civils colpistes van començar a lliurar-se. Els homes de Tejero van sortir per les finestres.

23-F, FAKE O REALITAT?
Operación Palace: la veritat d'un fake

El dia 26 de febrer de 1981, Leopoldo Calvo-Sotelo va jurar el seu càrrec de President del Govern.

El dia 27 de febrer del 1981 es van convocar manifestacions de suport a la Constitució i en defensa de la democràcia.